

2014

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT

ZAKLJUČNA PROJEKTNA NALOGA

RENATA BREZNIK

ZAKLJUČNA PROJEKTNA NALOGA

RENATA BREZNIK

KOPER, 2014

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT

Zaključna projektna naloga

POLOŽAJ MLADIH NA TRGU DELA V SLOVENIJI,
NEMČIJI IN NA FINSKEM

Renata Breznik

Koper, 2014

Mentorica: doc. dr. Tanja Kosi Antolič

POVZETEK

Zaključna projektna naloga proučuje položaj mladih med 15. in 24. letom starosti na trgu dela ter dejavnike, ki vplivajo na položaj mladih na trgu dela. Poudarek je na stanju in trendih v treh državah, in sicer Sloveniji, Nemčiji in na Finskem. Na začetku naloge so predstavljene stopnje aktivnosti mladih na trgu dela treh držav, stopnje brezposelnosti ter razširjenost prožnih oblik zaposlovanja med mladimi. V nadaljevanju so predstavljeni dejavniki, ki vplivajo na položaj mladih na trgu dela, kamor spadajo zlasti splošno gospodarsko stanje, institucije trga dela, izobraževalni sistemi in osebne značilnosti mladih iskalcev zaposlitve. Ob koncu je predstavljena tudi Strategija Evropske unije za mlade in ukrepi, ki so jih sprejele tri omenjene države, da bi izboljšale položaj mladih na trgu dela.

Ključne besede: mladi, aktivnost, brezposelnost, prožnost, dejavniki, strategije.

SUMMARY

Final project paper examines the situation of young people between 15 and 24 years of age in the labor market and the factors that influence the position of young people in the labor market. The focus is on the status and trends in three countries, namely Slovenia, Germany and Finland. At the beginning of the task the activity rate of young people in the labor market of three countries, unemployment rates and the prevalence of flexible forms of employment among young people are presented. Paper is continued with presentation of factors that influence the position of young people in the labor market, which include in particular the general economic situation, labor market institutions, education systems and the personal characteristics of young job seekers. At the end the European Union Youth Strategy is presented and the measures adopted by the three countries, in order to improve the situation of young people in the labor market.

Keywords: young, activity, unemployment, flexibility, factors, strategies.

UDK: 005.953:331.5(043.2)

VSEBINA

1	Uvod	1
1.1	Opredelevitev problema in teoretičnih izhodišč	1
1.2	Namen in cilji naloge	3
1.3	Predvidene metode za doseganje ciljev	3
1.4	Predpostavke in omejitve projektnega dela	3
2	Položaj mladih na trgu dela v Sloveniji, Nemčiji in na Finskem	5
2.1	Glavni kazalniki trga dela	5
2.2	Aktivnost mladih na trgu dela	6
2.3	Brezposelnost mladih	8
2.4	Značilnosti zaposlitev mladih	13
3	Dejavniki položaja mladih na trgu dela	17
3.1	Splošno gospodarsko stanje in poslovno okolje	17
3.2	Institucije trga dela	19
3.2.1	Zakonsko varovanje zaposlitve	20
3.2.2	Mednarodne primerjave kazalnikov kolektivnih pogajanj	22
3.2.3	Zakonsko določanje minimalnih plač	24
3.2.4	Obdavčitev dohodkov iz dela	25
3.3	Izobraževalni sistem	26
3.3.1	Izobraževanje in trg dela v Sloveniji	27
3.3.2	Izobraževanje in trg dela v Nemčiji	29
3.3.3	Izobraževanje in trg dela na Finskem	30
3.4	Značilnosti mladih iskalcev zaposlitve	32
4	Ukrepi za izboljšanje položaja mladih na trgu dela	34
4.1	Strategija EU za mlade	34
4.1.1	Izobraževanje	34
4.1.2	Zaposlovanje	35
4.1.3	Ustvarjalnost in podjetništvo	36
4.1.4	Zdravje in šport	36
4.1.5	Udeležba	36
4.1.6	Socialna vključenost	36
4.1.7	Prostovoljstvo	37
4.1.8	Mladi in svet	37
4.2	Ukrepi v Sloveniji	37
4.3	Ukrepi v Nemčiji	39
4.4	Ukrepi na Finskem	40
5	Sklep	43
	Literatura	45

SLIKE

Slika 1: Stopnja aktivnosti mladih (15–24 let) na trgu dela in stopnja vključenosti mladih v izobraževanje v EU-27, Nemčiji, Sloveniji in na Finskem, 2012 (%)	7
Slika 2: Stopnja aktivnosti mladih med 15. in 24. letom starosti na trgu dela v EU-27, Nemčiji, Sloveniji in na Finskem, 2000–2012	8
Slika 3: Gibanje stopnje brezposelnosti mladih med 15. in 24 letom starosti v EU-27, Nemčiji, Sloveniji in na Finskem v obdobju 2000–2012, %	9
Slika 4: Stopnja brezposelnosti mladih med 15. in 24. letom starosti in odraslih med 25. in 74. letom starosti v EU-27, Nemčiji, Sloveniji in na Finskem, 2012 (%).....	10
Slika 5: Stopnja brezposelnosti mladih med 15. in 24. letom starosti po ravneh izobrazbe v EU-27, Nemčiji, Sloveniji in na Finskem, 2012 (%)	11
Slika 6: Delež dolgoročno brezposelnih mladih (15–24 let) kot odstotek vseh brezposelnih mladih v EU-27, Nemčiji, Sloveniji in na Finskem, 2002–2012 (%)	12
Slika 7: Stopnja brezposelnosti mladih (15–24 let) glede na spol na Finskem, v Nemčiji in v Sloveniji, 2007–2012 (%).....	13
Slika 8: Delež zaposlenih za določen delovni čas med vsemi zaposlenimi mladimi med 15. in 24. letom starosti v EU-27, Nemčiji, Sloveniji in na Finskem v letu 2012, %	14
Slika 9: Delež mladih med 15. in 24. letom starosti zaposlenih za krajši delovni čas, kot odstotek od vseh zaposlenih (EU-27, Nemčija, Slovenija, Finska), %	15
Slika 10: Realna rast BDP na prebivalca od leta 2000 do leta 2012 v EU-27, Nemčiji, Sloveniji in na Finskem.....	19
Slika 11: Delež zaposlenih, ki so člani sindikatov v EU-27, Nemčiji, na Finskem in v Sloveniji, v obdobju 2009–2012 (%)	23
Slika 12: Pokritost delavcev s kolektivnimi pogodbami v EU-27, na Finskem, v Nemčiji in v Sloveniji za leta v obdobju 2009–2012 (%)	24
Slika 13: Stopnja davčnega primeža za samsko osebo brez otrok pri različnih ravneh plače za leto 2013 (%)	26
Slika 14: Delež oseb med 25. in 34. letom starosti z dokončano najmanj srednješolsko izobrazbo in z dokončano terciarno izobrazbo, 2011 (%).....	28

Slika 15: Delež mladih med 15. in 19. letom starosti in delež mladih med 20. in 29. letom starosti, ki so vključeni v formalno izobraževanje v letu 2011 (%)	29
--	----

PREGLEDNICA

Preglednica 1: OECD indeks varovanja zaposlitve v Nemčiji, Sloveniji, na Finskem in povprečje OECD držav, 2013	21
--	----

KRATICE

BDP	bruto domači proizvod
EU	Evropska unija
MOD (angl. ILO)	Mednarodna organizacija za delo
OECD	The Organisation for Economic Co-operation and Development/ Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
UMAR	Urad RS za makroekonomske analize in razvoj

1 UVOD

1.1 Opredelitev problema in teoretičnih izhodišč

Mladi po svetu se zadnja leta soočajo z vse večjimi težavami pri iskanju ustrezne in redne zaposlitve. Svetovna stopnja brezposelnosti mladih se je od leta 2007 do leta 2012 povečala z 11,6 odstotka na 12,7 odstotka, kar pomeni zvišanje za dobro odstotno točko (ILO 2012, 11). Brezposelnost mladih je postala grožnja za družbeno, ekonomsko in politično stabilnost držav po vsem svetu.

Mladi se pri prehodu iz izobraževanja na trg dela soočajo s številnimi izzivi. Soočajo se z višjo stopnjo brezposelnosti kot starejše generacije, tisti, ki pa imajo zaposlitev, so po drugi strani izpostavljeni nestabilnosti zaposlitve in/ali podzaposlenosti (tj. manjšemu obsegu dela, kot bi ga želeli). Mladi so za svoje delo tudi relativno slabo plačani (SURs 2012a, 38). To je vsaj delno posledica dejstva, da imajo mladi iskalci zaposlitve malo delavnih izkušenj ali pa jih sploh nimajo, zato jih je treba uvajati dlje in bolj nadzorovati njihovo samostojno delo. Prav tako še niso pripravljeni na bolj odgovorna delovna mesta oziroma mesta, ki so višje v organizacijski strukturi podjetij in so tudi bolje plačana.

Zaposlena oseba, stara od 15 do 24 let, v povprečju zasluži le 62 odstotkov plače osebe, stare od 35 do 44 let (SURs 2012a, 38). Zaradi velikega deleža začasnih in delnih zaposlitev med mladimi so mladi ena izmed skupin, ki je najbolj prizadeta v času trenutne gospodarske krize. Bili so med prvimi, ki so delovna mesta izgubili. Leta 2011 je bilo tri četrtine zaposlenih v Sloveniji, ki so opravljali dela za določen čas, mlajših od 34 let. Pri tem je 30 odstotkov vseh del za določen čas predstavljalo delo preko študentskega servisa. Študentsko delo je med drugim povezano z dejstvom, da se vedno več mladih odloča za nadaljevanje šolanja na terciarni ravni: med osebami v starostni skupini od 19 do 30 let se jih je leta 2000 na terciarni ravni izobraževalo več kot 30 odstotkov, leta 2010 pa kar 45 odstotkov (SURs 2012a, 49).

Mladi, ki so nezaposleni, ne prispevajo k proračunu države in ne v blagajne zdravstvenega in pokojninskega zavarovanja. Izguba dohodka med mlajšimi generacijami negativno vpliva na agregatno povpraševanje in zavira gospodarsko rast. Mladi, ki nimajo svojih rednih dohodkov, so pogosto finančno vzdrževani s strani svojih družin in se osamosvajajo kasneje (ILO 2012, 11).

Nahajamo se v času, ko se bo celotna »baby boom« generacija¹ začela upokojevati, kar bo dodatno obremenilo državno pokojninsko blagajno. Posledično se bo povečal pritisk na

¹ Osebe te generacije so bile rojene približno med letoma 1946 in 1963, torej po drugi svetovni vojni. V splošnem naj bi bile ubogljive, pridne, spoštujejo avtoriteto in se najpogosteje poglobijo v eno samo delo. V sebi pogosteje kot druge generacije nosijo strah pred izgubo službe in eksistence. Pri delu so nekoliko počasnejše, a natančne in zanesljive. Osebe te generacije so usmerjene predvsem k

zvišanje prispevkov za zdravstveno in pokojninsko zavarovanje oziroma na znižanje pokojnin. Prvo bi pomenilo, da bi morali zaposleni in podjetja za ta zavarovanja nameniti še večji delež svojih dohodkov in prihodkov (Študentska organizacija Slovenije 2008, 11). To lahko negativno vpliva na zaposlovanje in tako povečuje tveganje za brezposelnost mladih.

Mladi se pri iskanju zaposlitve srečujejo s posebnimi ovirami, ki so pogosto povezane s pomanjkanjem delovnih izkušenj, ki iskalca zaposlitve naredijo bolj privlačnega za delodajalce. Prednost mladih je lahko njihova motiviranost, nove ideje, svež pogled na organizacijo in nova znanja (ILO 2012, 19). To naj bi mladim iskalcem zaposlitve po drugi strani dajalo nekoliko prednosti na trgu dela, čeprav le-ta v praksi – tudi zaradi toge delovne zakonodaje – ne pride dovolj do izraza. Nekatere skupine mladih dosegajo višjo stopnjo brezposelnosti kot druge. Z najvišjo stopnjo brezposelnosti se soočajo nizko kvalificirani mladi. Poleg nezadostne izobrazbe je razlog za brezposelnost mladih tudi neskladje med znanjem in veščinami, ki jih ponujajo izobraževalne ustanove, ter znanjem in veščinami, ki jih potrebujejo delodajalci. Vzroke lahko iščemo tudi v tem, kako aktivni so mladi pri iskanju svoje zaposlitve. Sicer pa se vzroki za brezposelnost mladih od države do države razlikujejo (European Commission 2011, 5). V zaključni projektni nalogi predstavljamo in primerjamo stanje in trende na mladinskem trgu dela v treh državah Evropske unije (EU), in sicer v Sloveniji, Nemčiji in na Finskem. Za te tri države predstavljamo še dejavnike stanja na trgu dela mladih ter ukrepe za izboljšanje zaposljivosti mladih oziroma za zmanjševanje njihove brezposelnosti.

Posamezne države EU so v veliki meri avtonomne pri urejanju trga dela. EU na tem področju določa zgolj strategije, posamezne smernice ter priporočila. V strategiji Evropa 2020 je predlaganih sedem vodilnih pobud, med katerimi sta za mlade in trg dela pomembni predvsem dve: a) mladi in mobilnost ter b) program za nova znanja, spretnosti in nova delovna mesta. S prvo pobudo se želi mladim približati evropske visokošolske institucije, povečati kakovost izobraževanja v EU ter izboljšati položaj mladih na področju zaposlovanja. Cilj druge pobude je, da bi se s pridobivanjem novih znanj in spretnosti okrepil položaj oseb na trgu dela, ki bi se lažje prilagajale poklicnim spremembam, kar bi prispevalo k zmanjševanju števila brezposelnih (Evropska komisija 2010). Prihodnost Evrope je odvisna od njene mladine, vendar so možnosti in pogoji za življenje mladih slabi. To je sklep Komisije Evropskih skupnosti (2009, 2), ki je leta 2009 oblikovala politično strategijo za prihodnost mladih v Evropi. Sodelovanje EU pri izboljševanju položaja mladih na trgu dela je pomembno, saj spodbuja države članice EU k izboljšanju razmer na tem področju. Strategija, ki bo predstavljena v nalogi, naj bi ustvarila ugodne pogoje za razvoj spodobnosti mladih, izkoriščanje njihovih potencialov, spodbujala njihovo zaposlitev, dejavno sodelovanje v družbi in večje vključevanje v oblikovanje projekta EU (Komisija Evropskih skupnosti 2009, 2).

materialnim dobrinam, kot so hiša, dober avtomobil in podobno, torej pretežno dobrine, ki predstavljajo statusne simbole (Merkač Skok 2005, 88).

1.2 Namen in cilji naloge

Za projektno nalogo s področja mladinskega trga dela smo se odločili zato, ker brezposelnost mladih (zlasti v zadnjih nekaj letih) predstavlja velik problem tako v Sloveniji kot tudi v drugih državah po svetu.

V nalogi predstavljamo položaj mladih na trgu dela v Sloveniji, Nemčiji in na Finskem. Proučujemo, kakšne možnosti za ustrezno zaposlitev imajo mladi v teh državah, katere skupine mladih so posebej izpostavljene brezposelnosti, katere okoliščine vplivajo na brezposelnost mladih in kakšne ukrepe sprejemajo izbrane države, da bi izboljšale razmere na trgu dela za mlade. Predstavljamo tudi, katere strategije in smernice je na področju trga dela sprejela EU ter kakšna priporočila je izdala izbranim državam članicam za izboljšanje položaja mladih na trgu dela.

1.3 Predvidene metode za doseganje ciljev

Teoretični del naloge o položaju mladih na trgu dela in o ukrepih za lažje zaposlovanje mladih opisujemo na osnovi pregleda obstoječe literature in sinteze glavnih informacij in ugotovitev. Glavni viri so predvsem publikacije s področja trga dela, ki so jih izdale Mednarodna organizacija za delo (MOD, angl. ILO),² Evropski statistični urad (Eurostat),³ Komisija Evropskih skupnosti (Evropska komisija), Statistični urad Republike Slovenije (SURS)⁴ ter Urad za makroekonomske analize in razvoj (UMAR).⁵

V empiričnem delu projektne naloge analiziramo podatke o trgu dela izbranih držav. Le-te smo pridobili na spletnih straneh Eurostata, SURS-a in v dokumentih Evropske komisije. Starostno skupino, na katero smo osredotočeni, sestavljajo osebe, stare od 15 do 24 let. Podatke prikazujemo v tabelah in grafih.

1.4 Predpostavke in omejitve projektne naloge

V projektne naloge pri analizi situacije in trendov na trgu dela v izbranih državah uporabljamo predvsem podatke iz Eurostata in SURS-a ter podatke in informacije iz dokumentov Evropske komisije, UMAR-ja in MOD-a. Predpostavljamo lahko, da so ti podatki verodostojni, saj so k temu zavezane vse prej naštet organizacije.

² MOD je mednarodna organizacija, odgovorna za pripravo in pregled mednarodnih delovnih standardov in pogojev dela. Združuje predstavnike vlad, delodajalcev in delavcev, da skupaj oblikujejo politike in programe za spodbujanje dostojnega dela za vse.

³ Naloga Eurostata je, da zagotovi kakovostne statistične podatke na ravni posameznih držav in EU, kar omogoča primerjavo med državami in regijami.

⁴ SURS je glavni izvajalec in povezovalac dela na področju državne statistike.

⁵ UMAR je urad, ki spremlja, analizira in vrednoti tekoča gibanja in razvoj Slovenije v njeni ekonomski, socialni in okoljski dimenziji.

Osredotočeni smo na skupino mladih med 15. in 30. letom starosti. MOD, OECD in Eurostat mlade običajno opredeljujejo kot osebe, stare od 15 do vključno 24 let. Izkušnje v Sloveniji in drugje v Evropi pa kažejo, da je starostno skupino mladih smiselno razširiti vse do vključno 29. leta starosti (Komisija Evropskih skupnosti 2009, 2). Mladi namreč vse dlje živijo pri starših in si zato tudi vse kasneje uspejo ustvariti samostojno življenje. Vedno več mladih se odloča za nadaljevanje študija, kar posledično pomeni tudi kasnejši vstop na trg dela (SURS 2012b).

2 POLOŽAJ MLADIH NA TRGU DELA V SLOVENIJI, NEMČIJI IN NA FINSKEM

2.1 Glavni kazalniki trga dela

Stopnja delovne aktivnosti ali stopnja zaposlenosti je definirana kot delež delovno aktivnega prebivalstva (v odstotkih) v delovno sposobnem prebivalstvu. SURS kot delovno aktivno prebivalstvo obravnava tiste osebe, ki so v zadnjem tednu (od ponedeljka do nedelje) opravljale kakršno koli delo za plačilo, dobiček ali družinsko dobrobit ali imele status zaposlene ali samozaposlene osebe, čeprav niso delale. Kot delovno sposobno prebivalstvo pa (v skladu z navodili MOD) upošteva vso prebivalstvo v starosti 15 let in več, običajno pa od 64 ali 74 let (UMAR 2013d).

Stopnja aktivnosti je širši kazalnik od stopnje delovnih aktivnosti, izraža pa delež aktivnega prebivalstva (v odstotkih) v delovno sposobnem prebivalstvu (SURS 2013). Aktivno prebivalstvo sestavljajo delovno aktivne osebe (tj. zaposlene in samozaposlene osebe) ter brezposelne osebe.

Stopnja brezposelnosti je definirana kot delež brezposelnih (v odstotkih) v aktivnem prebivalstvu, pri čemer aktivno prebivalstvo tvorijo delovno aktivni in brezposelni. V Sloveniji razlikujemo dve stopnji brezposelnosti (UMAR 2013c):

- *stopnja registrirane brezposelnosti*, ki primerja število oseb, registriranih pri enotah Zavoda RS za zaposlovanje (tj. registrirano brezposelnih), s številom aktivnih po registrskih virih;
- *stopnja anketne brezposelnosti*, ki je razmerje med anketno brezposelnimi in aktivnimi po anketi o delovni sili, ki se izvaja skladno z navodili MOD in Eurostata. Gre za mero brezposelnosti, ki jo je mogoče mednarodno primerjati. Pri tem kot anketno brezposelne štejejo tiste anketirane osebe, ki v referenčnem tednu niso bile delovno aktivne (v skladu z navodili), a aktivno iščejo delo (preko zavoda za zaposlovanje, so poslale prošnje za zaposlitev ipd.) in so v naslednjih dveh tednih pripravljene sprejeti delo. Delovno aktivne pa so tiste osebe, ki so v zadnjem tednu (od ponedeljka do nedelje) opravljale kakršnokoli delo za plačilo, dobiček ali družinsko dobrobit ali imele status zaposlene ali samozaposlene osebe, čeprav niso delale.

V projektni nalogi je zaradi narodne primerljivosti prikazana stopnja anketne brezposelnosti. Osebe, ki so aktivne na trgu dela, pa niso brezposelne, so torej zaposlene. Poleg zaposlitev za polni delovni čas in za nedoločen čas (tj. z nedoločenim časom trajanja) poznamo še številne druge oblike oziroma tipe zaposlitev. Med prožne ali atipične oblike zaposlitve spadajo začasne zaposlitve in delne zaposlitve. *Razširjenost začasnih zaposlitev* se meri kot delež začasno zaposlenih (največkrat za določen čas) v primerjavi s številom vseh zaposlenih v

določeni starostni skupini. Število začasno zaposlenih se ugotavlja z anketami o delovni sili, ki se izvaja skladno z navodili MOD in Eurostata (UMAR 2013e).

Razširjenost delnih zaposlitev (tj. zaposlitev s krajšim delovnim časom)⁶ merimo z deležem zaposlenih s krajšim delovnim časom kot glavnim delom (virom dohodka) v primerjavi s številom vseh zaposlenih v določeni starostni skupini. Podatek izhaja iz ankete o delovni sili, ki se izvaja skladno z navodili MOD in Eurostata (UMAR 2013b).

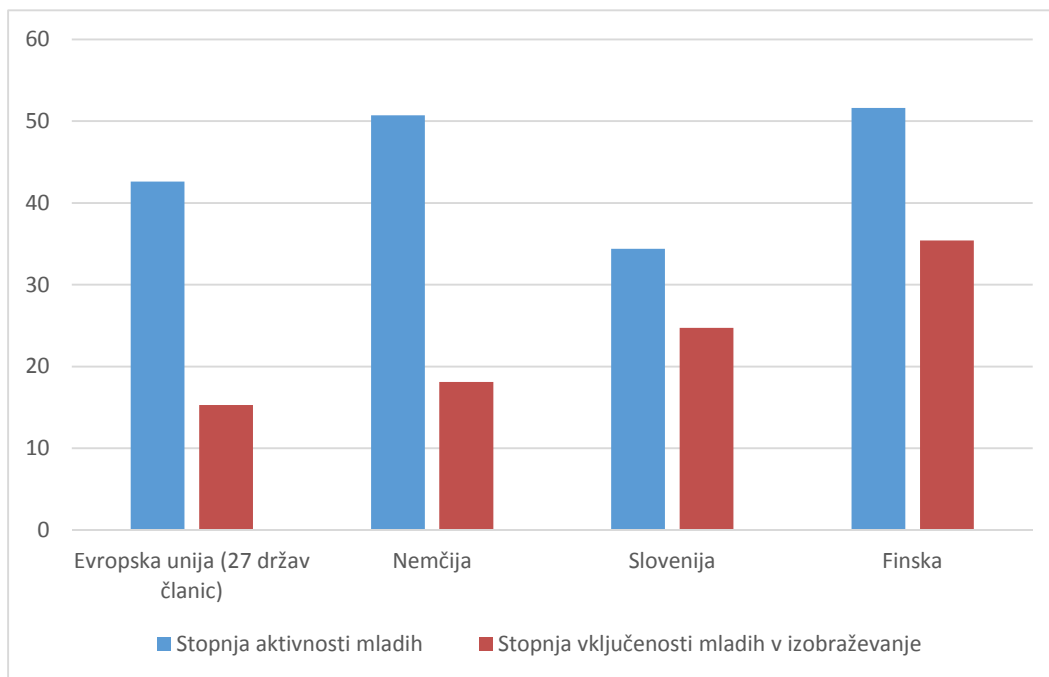
2.2 Aktivnost mladih na trgu dela

Na položaj mladih na trgu dela pomembno vpliva stopnja vključenosti mladih v izobraževanje in pogosto združevanje šolanja z delovno aktivnostjo. Pri analizi delovne aktivnosti mladih treba upoštevati razlike med državami glede vključenosti v izobraževanje in možnosti za kombiniranje šolanja in različnih oblik delovne aktivnosti. Z analizo povprečne starosti ob izstopu iz šolanja in deleža šolajočih v starosti 15 do 29 let, ki so delovno aktivni, so v OECD svoje države članice razdelili v štiri skupine. Slovenija sodi v skupino držav, ki ima nadpovprečno starost ob izstopu iz šolanja in več kot tretjino šolajočih, ki so delovno aktivni. V ta razred sodi tudi Finska. Nemčija v to skupino držav ne spada, saj ima nizek delež šolajočih, ki so delovno aktivni, njihova starost pa je ob zaključku šolanja pod povprečjem. Visok delež šolajočih v Sloveniji, ki so tudi delovno aktivni, pa je posledica dela preko študentskih servisov (UMAR 2012, 72).

Slika 1 prikazuje stopnjo aktivnosti mladih med 15. in 24. letom na trgu dela in stopnjo vključenosti mladih v izobraževanje v treh obravnavanih državah in za povprečje EU.

⁶ Skladno s 143. členom Zakona o delovnih razmerjih (ZDR-1, Uradni list RS, št. 21/2013, 78/2013-popr.) polni delovni čas praviloma traja 40 ur na teden, če ni s kolektivno pogodbo določeno drugače. Z zakonom ali kolektivno pogodbo se lahko določi kot polni delovni čas tudi delovni čas, ki je krajši od 40 ur na teden, vendar ne manj kot 36 ur na teden.

Za krajši delovni čas se šteje čas, ki je krajši od polnega delovnega časa, ki velja pri delodajalcu.

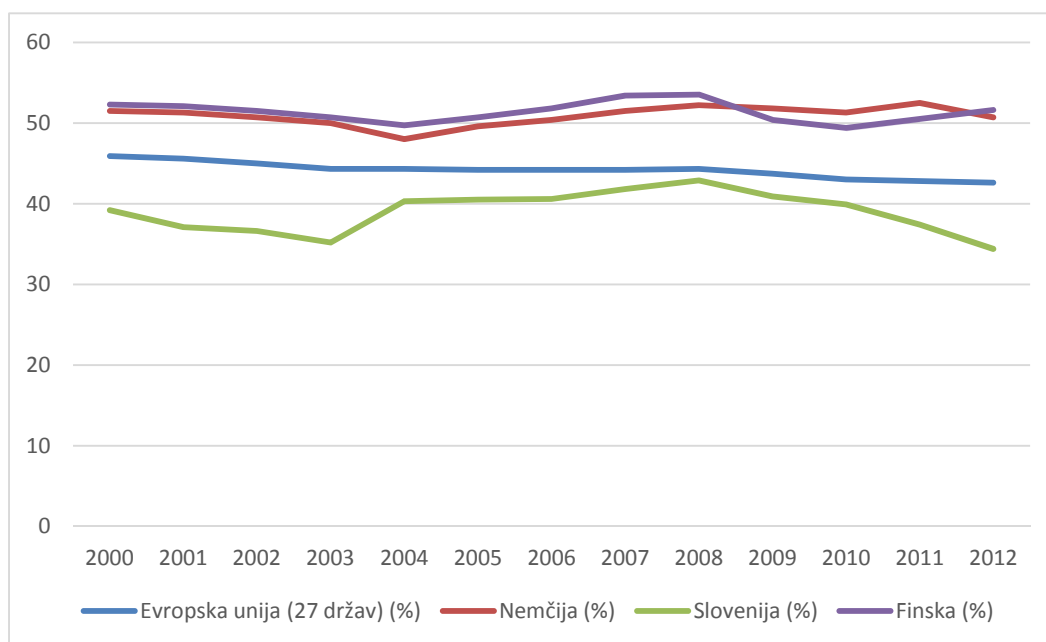
Slika 1: Stopnja aktivnosti mladih (15–24 let) na trgu dela in stopnja vključenosti mladih v izobraževanje v EU-27, Nemčiji, Sloveniji in na Finskem, 2012 (%)

Vir: Eurostat 2013a

Povprečna stopnja aktivnosti mladih v EU je v letu 2012 znašala 42,6 odstotka, stopnja vključenosti mladih v izobraževanje pa 15,3 odstotka. Finska in Nemčija sta imeli obe stopnji višji od povprečja EU.

Stopnja aktivnosti mladih med 15. in 24. letom je bila v letu 2012 med tremi obravnavanimi državami največja na Finskem (51,6 odstotka), kjer je bila dosežena tudi najvišja stopnja vključenosti mladih v izobraževanje (35,4). V Nemčiji je stopnja aktivnosti mladih znašala 50,7 odstotka, stopnja vključenosti mladih v izobraževanje pa 18,1 odstotka.

Stopnja aktivnosti mladih v Sloveniji (v letu 2012 je znašala 34,4 odstotka) je pod povprečjem EU. Stopnja vključenosti mladih v izobraževanje v Sloveniji pa je leta 2012 znašala 24,7 odstotka, kar je več od evropskega povprečja in več kot v Nemčiji, a manj kot na Finskem (Slika 1).

Slika 2: Stopnja aktivnosti mladih med 15. in 24. letom starosti na trgu dela v EU-27, Nemčiji, Sloveniji in na Finskem, 2000–2012

Vir: Eurostat 2013a

Stopnja aktivnosti mladih med 15. in 24. letom je v Sloveniji tradicionalno nižja kot v Nemčiji in na Finskem, kar je razvidno iz Slike 2. Do leta 2004 je stopnja aktivnosti mladih med 15. in 24. letom v Sloveniji močno zaostajala za povprečjem EU. V obdobju 2005–2008 pa je zaradi naraščanja študentskega dela in zaposlovanja mladih v hitro rastočem gradbeništvu naraščala in dosegla povprečje EU (UMAR 2013a, 156). Zadnja štiri leta se stopnja aktivnosti mladih v Sloveniji znižuje; od leta 2008 (42,9 odstotka) do leta 2012 (34,4 odstotka) se je aktivnost mladih znižala za skoraj 9 odstotnih točk (Slika 2).

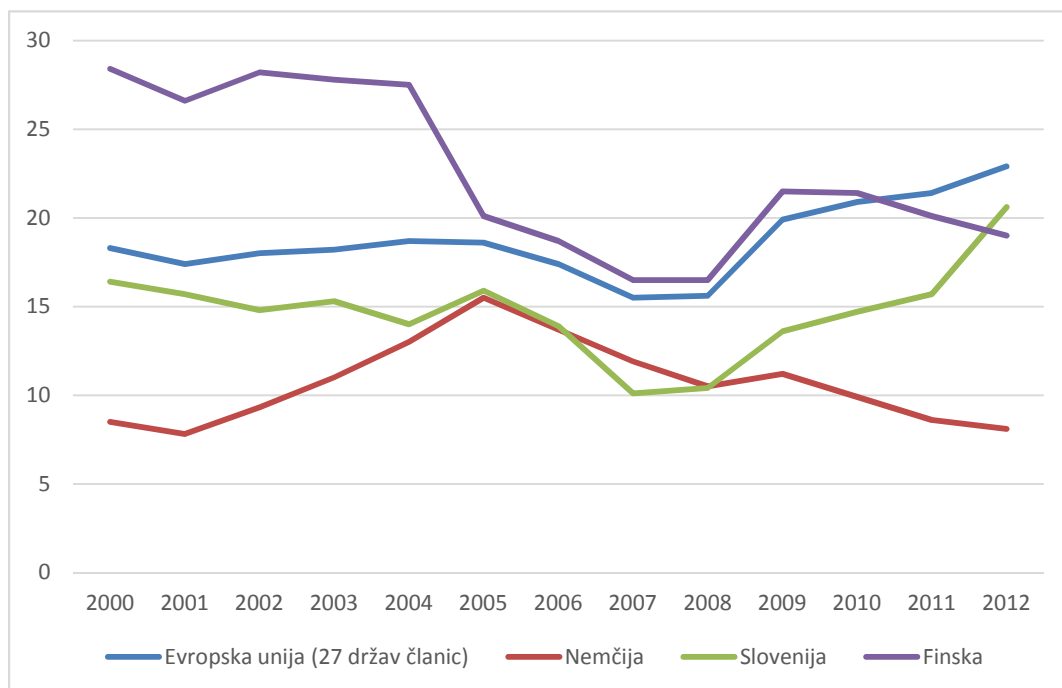
Stopnja aktivnosti mladih med 15. in 24. letom je v Nemčiji leta 2012 znašala 50,7 odstotka (Slika 1), kar je skoraj enako kot leta 2003 (50,0 odstotka). Najvišja stopnja aktivnosti mladih je bila v Nemčiji dosežena leta 2011 pri 52,5 odstotka. Dno desetletja je bilo leta 2004, ko je stopnja aktivnosti mladih znašala 48,0 odstotka (Slika 2). Glede aktivnosti mladih nemški trg dela v zadnjih desetih letih torej ne kaže večjih nihanj.

Na Finskem v obdobju 2000–2012 velikih nihanj v stopnji aktivnosti mladih ni bilo. Najvišja stopnja aktivnosti na Finskem je bila dosežena leta 2008 (53,5 odstotka), najnižja pa leta 2010 (49,4 odstotka).

2.3 Brezposelnost mladih

V letu 2012 je v EU stopnja brezposelnosti mladih med 15. in 24. letom starosti dosegla 22,9 odstotka. To je za dobrih 7 odstotnih točk več kot v letu 2008, ko je stopnja brezposelnosti

mladih znašala 15,8 odstotka. Stopnja brezposelnosti mladih je bila v EU leta 2012 dvakrat višja od stopnje brezposelnosti odraslih med 25. in 74. letom starosti (Slika 4).

Slika 3: Gibanje stopnje brezposelnosti mladih med 15. in 24 letom starosti v EU-27, Nemčiji, Sloveniji in na Finskem v obdobju 2000–2012, %

Vir: Eurostat 2013a

Najvišjo stopnjo brezposelnosti mladih med 15. in 24. letom je med tremi obravnavanimi državami imela Finska (Slika 3). Leta 2000 je brezposelnost mladih na Finskem znašala 28,4 odstotka in je bila kar za deset odstotnih točk nad evropskim povprečjem (18,3 odstotka), leta 2005 pa je začela upadati. Padala je vse do leta 2008, ko je dosegla dno pri 16,5 odstotkih, nato pa je leta 2009 ponovno narasla za 4 odstotne točke (na 21,5 odstotka) zaradi nastale gospodarske krize. Od leta 2009 pa do leta 2012 se je ta stopnja znižala za 2,5 odstotne točke (na 19,0 odstotka) in je bila leta 2012 za 4 odstotne točke pod evropskim povprečjem (Slika 3).

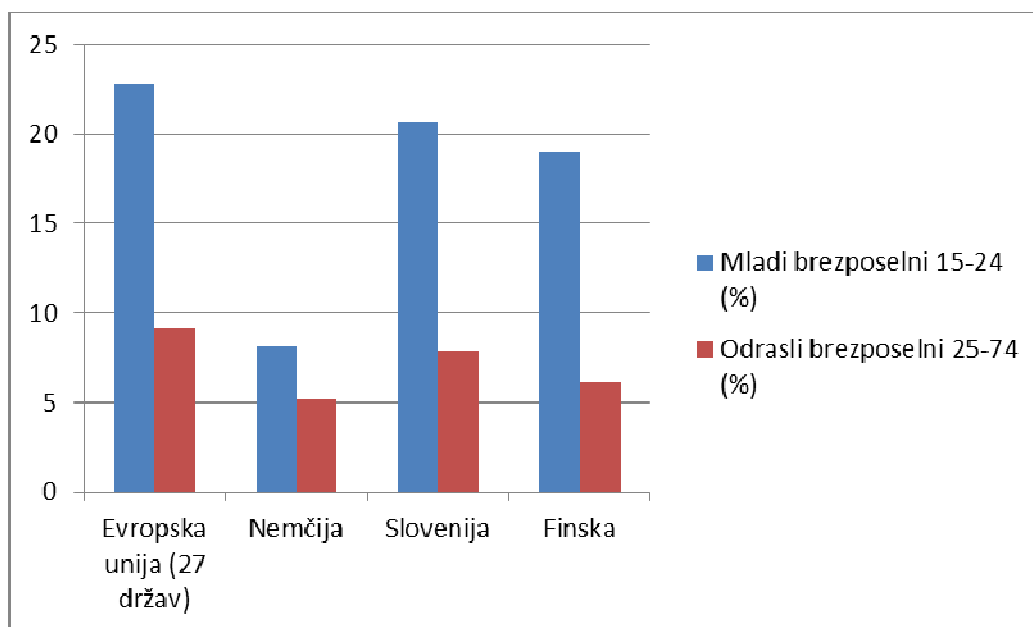
Nemčija je leta 2000 imela najnižjo stopnjo brezposelnosti mladih med 15. in 24. letom (8,5 odstotka) med obravnavanimi tremi državami in nižjo od povprečja EU. Od leta 2001 do leta 2006 pa je brezposelnost mladih v Nemčiji postopno naraščala in je leta 2006 znašala 13,7 odstotka. Mladinski trg dela v Nemčiji ni občutil večjih posledic gospodarske krize, saj od leta 2008 naprej brezposelnost mladih med 15. in 24. letom celo pada. Leta 2012 je znašala 8,1 odstotek, kar je za kar 14,8 odstotnih točk pod povprečjem EU (Slika 3).

V Sloveniji je bila v obdobju 2000–2012 najnižja stopnja brezposelnosti mladih dosežena leta 2007 (10,1 odstotka), od leta 2007 dalje pa stopnja brezposelnosti mladih v Sloveniji hitro raste. Najvišja stopnja je dosežena v zadnjem dostopnem letu (2012), in sicer 20,6 odstotka.

Stopnja brezposelnosti mladih med 15. in 24. letom v Sloveniji v proučevanem obdobju (do leta 2012) še ni prestopila povprečja EU, a bi se glede na trend to v prihodnjih letih lahko zgodilo (Slika 3).

Posebej ranljiva skupina med mladimi pa so neaktivni mladi, ki v te statistične podatke niso vključeni. To so mladi, ki niso aktivni niti na področju izobraževanja niti na trgu dela in niso registrirani kot iskalci zaposlitve.

Slika 4 kaže veliko razhajanje med stopnjami brezposelnosti mladih (15–24 let) in stopnjo odraslih (25–74 let) v EU v letu 2012. Vendar je bila razlika v stopnji brezposelnosti med mladimi in odraslimi v EU visoka že pred nastopom sedanje gospodarske krize, kar pomeni, da je brezposelnost mladih ne le ciklični, ampak tudi strukturni problem v številnih državah EU, ki zahteva prilagoditev politike trga dela in drugih ekonomskih politik (Kosi, Laporšek in Nastav 2012, 3).

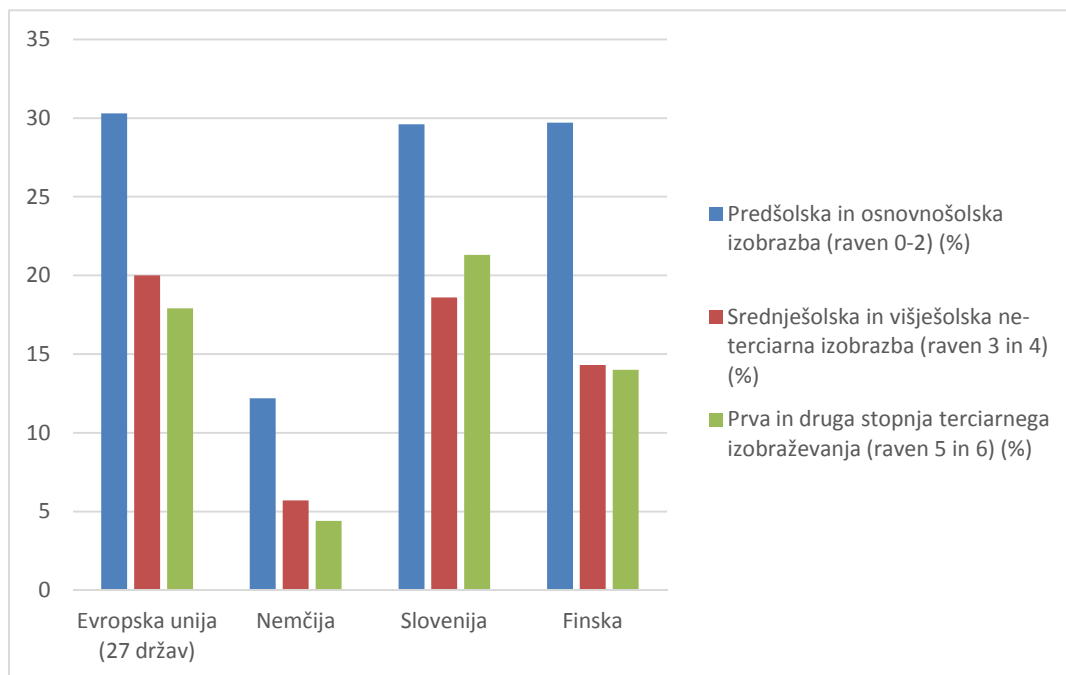

Slika 4: Stopnja brezposelnosti mladih med 15. in 24. letom starosti in odraslih med 25. in 74. letom starosti v EU-27, Nemčiji, Sloveniji in na Finskem, 2012 (%)

Vir: Eurostat 2013a

V Nemčiji je razmerje med stopnjo brezposelnosti mladih med 15. in 24. letom starosti in stopnjo brezposelnosti odraslih med 25. in 74. letom starosti nižje kot v EU, Sloveniji in na Finskem. Prav tako sta obe stopnji relativno nizki: brezposelnost mladih je v letu 2012 namreč znašala 8,1 odstotek, stopnja brezposelnosti odraslih pa 5,2 odstotka.

Na Finskem je bila stopnja brezposelnosti mladih leta 2012 (19,0 odstotka) več kot trikrat tolikšna kot stopnja brezposelnosti odraslih (6,1 odstotek). V Sloveniji je razmerje nekoliko nižje: leta 2012 je bila stopnja brezposelnosti mladih (20,6 odstotka) 2,6-krat tolikšna kot stopnja brezposelnosti odraslih (ki je znašala 7,9 odstotka).

Slika 5: Stopnja brezposelnosti mladih med 15. in 24. letom starosti po ravneh izobrazbe v EU-27, Nemčiji, Sloveniji in na Finskem, 2012 (%)

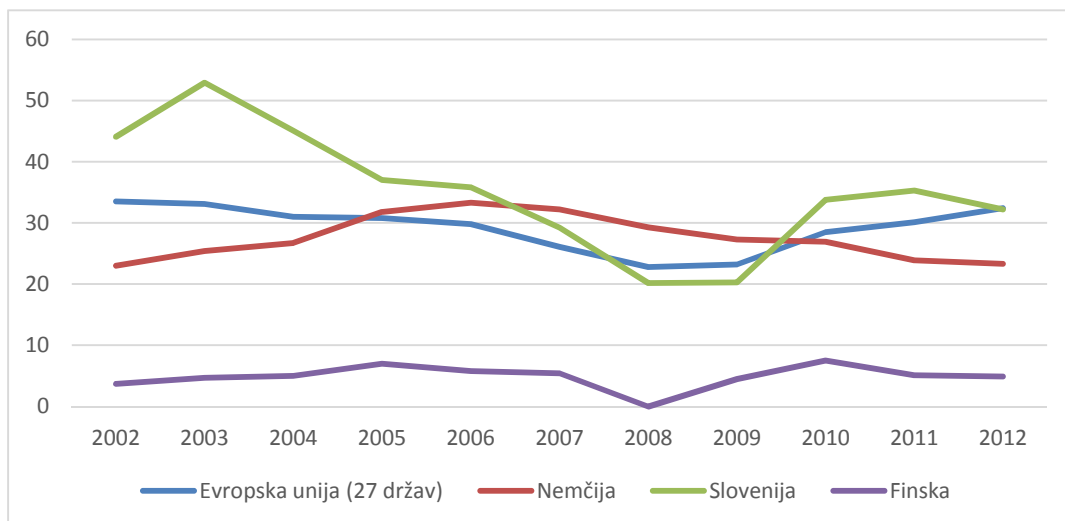
Vir: Eurostat 2013a

Značilnost, da so višje izobraženi mladi manj izpostavljeni brezposelnosti, že na prvi pogled opazimo za Nemčijo, Finsko ter za območje celotne EU (Slika 5). Za obe državi in za povprečje EU velja, da je stopnja brezposelnosti daleč najvišja med mladimi z nižjo (tj. z največ osnovnošolsko) izobrazbo.

Nekoliko drugače je v Sloveniji, kjer je stopnja brezposelnosti mladih s terciarno ravno izobrazbo nekoliko višja (21,3 odstotka) kot stopnja brezposelnosti mladih s srednješolsko ali višješolsko izobrazbo (18,6 odstotka). Največ mladih, ki so brezposelni, pa je tudi v Sloveniji tistih, ki imajo samo predšolsko ali osnovnošolsko izobrazbo, kar prikazuje Slika 5.

Mladi, ki so brezposelni relativno kratek čas, so v manj težkem položaju kot tisti, ki so brezposelni dlje kot 12 mesecev ali več (dolgotrajno brezposelni). *Dolgotrajna brezposelnost* oslabi posameznikove delovne spretnosti in socialne stike, zaradi česar brezposelni še težje najdejo zaposlitev in s težavo opravljajo delo na ravni prejšnje usposobljenosti (Kosi, Laporšek in Nastav 2012, 4).

Od leta 2008 naprej se v EU delež dolgoročno brezposelnih med vsemi brezposelnimi mladimi med 15. in 24. letom starosti opazno povečuje (Slika 6).

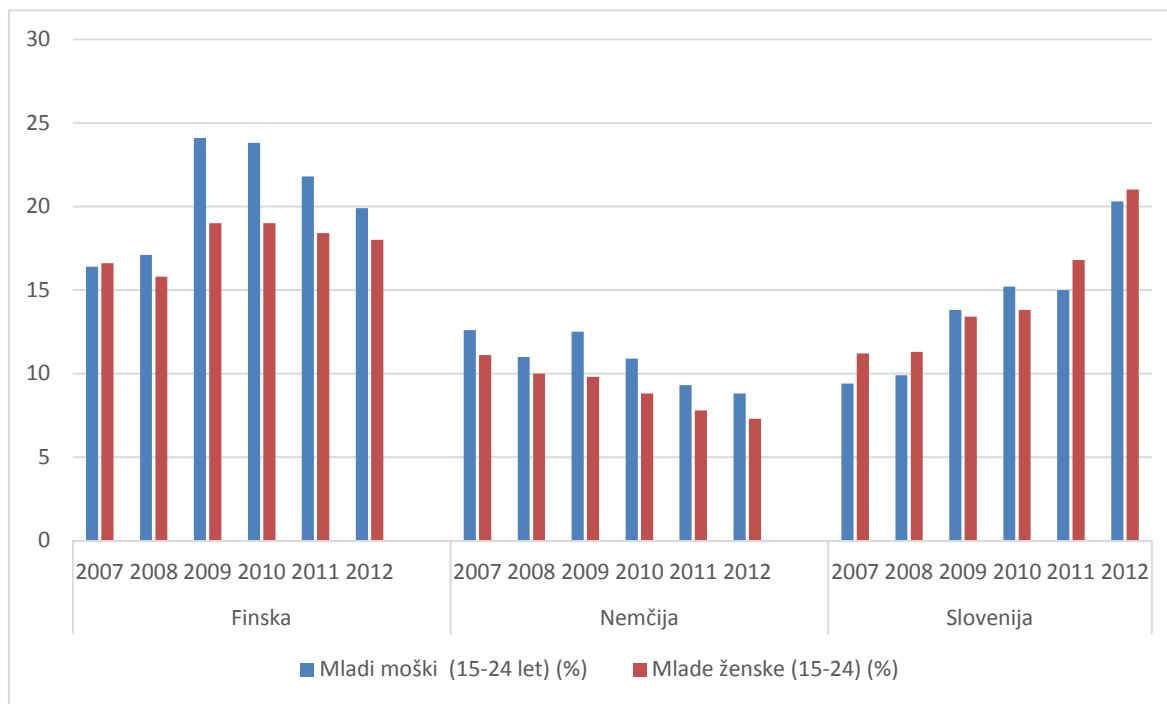
Slika 6: Delež dolgoročno brezposelnih mladih (15–24 let) kot odstotek vseh brezposelnih mladih v EU-27, Nemčiji, Sloveniji in na Finskem, 2002–2012 (%)

Vir: Eurostat 2013a

Finska ima v primerjavi z EU, Nemčijo in Slovenijo zelo nizek delež dolgotrajno brezposelnih med vsemi brezposelnimi mladimi (15–24 let). V zadnjem desetletju je bil najvišji delež dolgotrajno brezposelnih mladih na Finskem dosežen leta 2010, ko je znašal 7,5 odstotka. Leta 2012 je ta delež nižji in znaša 4,9 odstotka (Slika 6).

Delež dolgoročno brezposelnih med vsemi brezposelnimi mladimi (15–24 let) se je v Nemčiji od leta 2002 do leta 2006 povečeval, in sicer s 23,0 na 33,3 odstotka. Od leta 2006 dalje pa se je delež dolgoročno brezposelnih mladih v Nemčiji zniževal in leta 2012 znašal 23,3 odstotka (Slika 6).

V Sloveniji se je delež dolgotrajno brezposelnih med vsemi brezposelnimi mladimi (15–24 let) od leta 2003 (ko je znašal kar 53,9 odstotka) do leta 2008 (ko je znašal 20 odstotkov) postopno zniževal, v času gospodarske krize pa se je nato spet povečal in nato po rahlem padcu v letu 2012 (delno zaradi sprememb delovne zakonodaje) pristal pri 32,2 odstotkih, kar je blizu povprečja za celotno EU (Slika 6).

Slika 7: Stopnja brezposelnosti mladih (15–24 let) glede na spol na Finskem, v Nemčiji in v Sloveniji, 2007–2012 (%)

Vir: Eurostat 2013a

Brezposelnost mladih (15–24 let) na Finskem je še posebej visoka med mladimi moškimi. Stopnja brezposelnosti mladih žensk je leta 2012 na Finskem znašala 18,0 odstotka, kar je manj od stopnje brezposelnosti med mladimi moškimi iste starosti (19,9 odstotka). Razlog za razliko je zmanjševanje števila delovnih mest v gradbeništvu, kovinski industriji in strojništvu (Nordic Social Statistical Committee 2011, 86).

Brezposelnost mladih moških (15–24 let) v Nemčiji je bila v letu 2012 8,8-odstotna, stopnja brezposelnosti mladih žensk pa je tega leta znašala 7,3 odstotka (Slika 7). Tudi v Nemčiji so torej mlade ženske nekoliko manj nagnjene k brezposelnosti kot mladi moški.

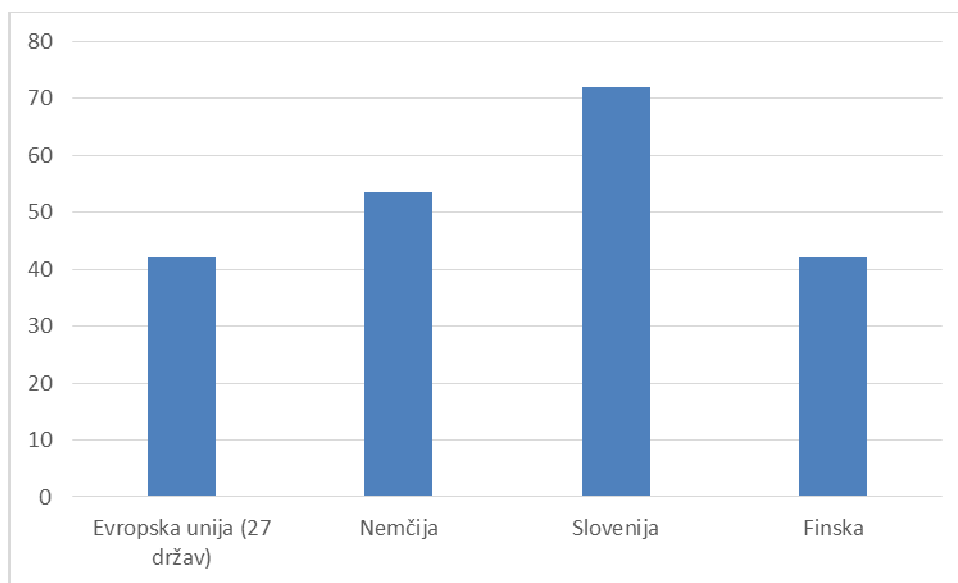
Podobno značilnost opazimo v Sloveniji, kjer je leta 2012 stopnja brezposelnosti med mladimi moškimi znašala 19,9 odstotkov, kar je za slabi 2 odstotni točki več od stopnje brezposelnosti mladih žensk (18 odstotkov). Slednje pomeni, da je zaposljivost pri ženskah v Sloveniji (vsaj v letu 2012) nekoliko višja kot pri moških, a razlika ni velika (Slika 7).

2.4 Značilnosti zaposlitev mladih

Kadar mladi vendarle najdejo zaposlitev, je ta po navadi manj stabilna. Vse več jih ima pogodbo za določen čas ali zaposlitev s krajšim delovnim časom. To so zaposleni, ki imajo pogodbo o delu za določen čas, ki opravljajo pogodbeno delo in v Sloveniji še mladi, ki delajo preko študentskega servisa. Zaposlitev za določen čas je sicer lahko odskočna deska za redno

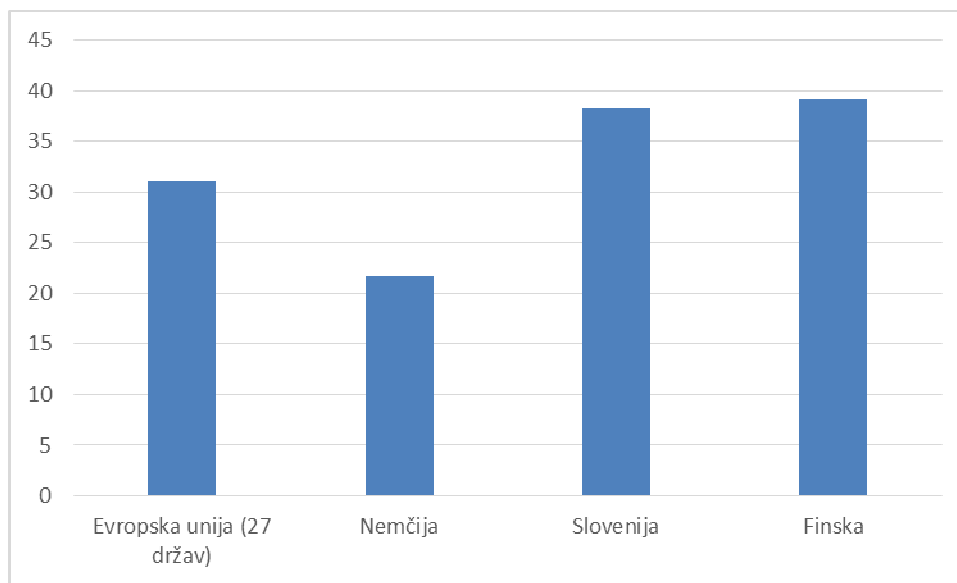
zaposlitev, vendar je njihova uporaba v nekaterih državah preveč razširjena in zbuja ekonomska in socialna vprašanja, kaže pa tudi na nepravilno delovanje trga dela. V državah s strogo zakonodajo o varstvu zaposlitve in v državah z veliko segmentacijo trga dela pa je prehod s pogodbe za določen čas na pogodbo za nedoločen čas lahko še težji (Evropska komisija 2012, 4).

Sliki 8 in 9 kažeta razširjenost atipičnih oblik dela med mladimi (15–24 let) in razširjenost zaposlovanja za določen čas in zaposlovanja za delovni čas, ki je krajši od polnega delovnega časa.

Slika 8: Delež zaposlenih za določen delovni čas med vsemi zaposlenimi mladimi med 15. in 24. letom starosti v EU-27, Nemčiji, Sloveniji in na Finskem v letu 2012, %

Vir: Eurostat 2013a

Slika 9: Delež mladih med 15. in 24. letom starosti zaposlenih za krajši delovni čas, kot odstotek od vseh zaposlenih (EU-27, Nemčija, Slovenija, Finska), %

Vir: Eurostat 2013a

Delež mladih (15–24 let), *zaposlenih za določen čas*, je na Finskem leta 2012 znašal 42,0 odstotka, kar je blizu povprečja EU in manj kot v Sloveniji in v Nemčiji. Od leta 2003 se je delež mladih, zaposlenih za določen čas, vse do leta 2009 zniževal, in sicer s 25,1 odstotka na 39,0 odstotka, torej se je znižal za dobrih 13 odstotnih točk. V zadnjih treh letih pa je ponovno v porastu. Finska ima v primerjavi z EU in Nemčijo dokaj visok delež mladih (15–24 let), ki so *zaposleni za krajši delovni čas*; ta delež je leta 2012 znašal 38,3 odstotka (Slika 9). Od leta 2003 do leta 2012 se je delež mladih, zaposlenih za krajši delovni čas, povečal kar za okoli 18 odstotnih točk.

V Nemčiji trg dela postaja vse bolj razdeljen na zaposlene za določen čas in tiste za nedoločen čas (OECD 2012, 14). *Pogodbe za določen čas* so v porastu predvsem za mlajše delavce in predstavljajo 53,6 odstotkov (leto 2012) vseh zaposlitev mladih med 15. in 24. letom (Slika 8). V Nemčiji je bil delež mladih (15–24 let), *zaposlenih za določen čas*, med vsemi zaposlenimi te starosti v zadnjih desetih letih najvišji leta 2005 (ko je znašal 58,2 odstotka). Ta visok odstotek odraža dejavnost poklicnega usposabljanja, v sklopu katerega so mladi običajno zaposleni za določen čas (OECD 2012, 14). Je pa tudi res, da se je število teh od leta 1990 povečalo za 20 odstotnih točk. Delež mladih (15–24 let), *zaposlenih za krajši delovni čas*, je v Nemčiji leta 2012 znašal 21,7 odstotka vseh zaposlenih mladih (Slika 9), kar je precej pod povprečjem EU, ki znaša 31,1 odstotka. V Nemčiji je bilo v zadnjem desetletju več ukrepov usmerjenih v lažjo uporabo pogodb za določen čas, ki so povečale prožnost delodajalcev in ustvarile odskočno desko v zaposlitev za nedoločen čas. Približno polovica vseh zaposlenih na pogodbah za določen čas pridobi redne pogodbe, ko se rok zaposlitve izteče (OECD 2012, 14).

V Sloveniji je delež mladih med 15. in 24. letom, *zaposlenih za določen čas*, leta 2012 znašal 53 odstotkov vseh zaposlenih mladih in je do leta 2012 narasel na kar 72 odstotkov (Slika 8). Slovenija se tako uvršča med evropske države z največjim deležem zaposlitev za določen čas med mladimi (SURs 2012a, 48). 30 odstotkov vseh del za določen čas je predstavljalo delo preko študentskega servisa. Študentsko delo je povezano z dejstvom, da se vedno več mladih odloča za nadaljevanje šolanja na terciarni ravni (SURs 2012a, 49). Delež mladih med 15. in 24. letom starosti, ki so *zaposleni za krajši delovni čas*, je v letu 2012 znašal 38,3 odstotka vseh mladih zaposlenih (Slika 9).

3 DEJAVNIKI POLOŽAJA MLADIH NA TRGU DELA

V tem poglavju bomo opisali nekatere glavne dejavnike, ki vplivajo na položaj mladih na trgu dela. Pri splošnem gospodarskem stanju in poslovnem okolju bomo na kratko predstavili, kako bruto domači proizvod (BDP) vpliva na brezposelnost mladih.

Naslednji dejavnik, ki vpliva na položaj mladih na trgu dela, so institucije trga dela. Tukaj se bomo dotaknili zakonskega varovanja zaposlitve za tri izbrane države in za povprečje držav OECD, mednarodne pogajalske primerjave sindikatov (merjenje s stopnjo članstva v sindikatih in stopnjo pokritosti delavcev s kolektivnimi pogodbami) zakonskega določanja minimalnih plač in obdavčitve dohodkov iz dela.

Kot tretjega izmed dejavnikov bomo predstavili značilnosti izobraževalnih sistemov v obravnavanih državah, saj so na trgu dela opazna neskladja med izobrazbo, veščinami in spretnostmi, ki jih imajo in lahko ponudijo mladi, ter veščinami in spretnostmi, ki so iskane na trgu (tj. v podjetjih in drugih organizacijah). Kot zadnjega od dejavnikov opisujemo še osebne značilnosti posameznikov.

3.1 Splošno gospodarsko stanje in poslovno okolje

Na kratkoročne in srednjeročne rezultate na trgu dela pomembno vplivajo splošna makroekonomska gibanja in makroekonomske politike. Tako dejanska brezposelnost niha skupaj z agregatno ravnjo proizvodnje, merjeno z BDP (Vartiainen 1998, 26).

Stopnja brezposelnosti je v splošnem obratno sorazmerna s stopnjo dinamike realnega BDP-ja. Ko je gospodarstvo na vrhuncu, gospodarstvo raste hitreje kot običajno in stopnja brezposelnosti se zniža. Ko pa je gospodarstvo na najnižji točki cikla, pa je gospodarska rast počasna ali negativna, stopnja brezposelnosti pa visoka (Fuhrmann 2012).

Poleg porasta brezposelnosti pa v recesiji oziroma gospodarski depresiji tiste osebe, ki so zaposlene, pogosto delajo manj ur kot bi si želele. To je posledica odločitev večjega števila podjetij, da ne zmanjšujejo števila zaposlenih, ampak skrajšajo obseg posameznih zaposlitev. Eden od razlogov za takšno odločitev je, da se podjetje izogne stroškom ponovnega zaposlovanja in prekvalifikacij, ki bi sledile odpuščanju po ponovnem zagonu gospodarstva. Za podjetje bi lahko bilo dražje, če bi delavce odpustili, ko se povpraševanje po izdelku zmanjša, in jih nato ponovno najeli ob krepitvi povpraševanja. Podjetja poskušajo ohraniti svoje naložbe v človeški kapital. Takšna strategija privede do tega, da v resnici stopnja zaposlenosti pada relativno počasi, vendar pa se začne hkrati zmanjševati produktivnost dela. Podobno je v zgodnjih fazah okrevanja po recesiji, ko v veliko podjetjih ostane preveč slabo izkoriščene delovne sile. Kot rezultat tega lahko delodajalci na začetku povečajo proizvodnjo, da zadostijo povpraševanju tako, da dvignejo produktivnost tej slabo izkoriščeni delovni sili. Ko je njihov delovni potencial v celoti izkoriščen, lahko proizvodnja raste nič hitreje kot rast

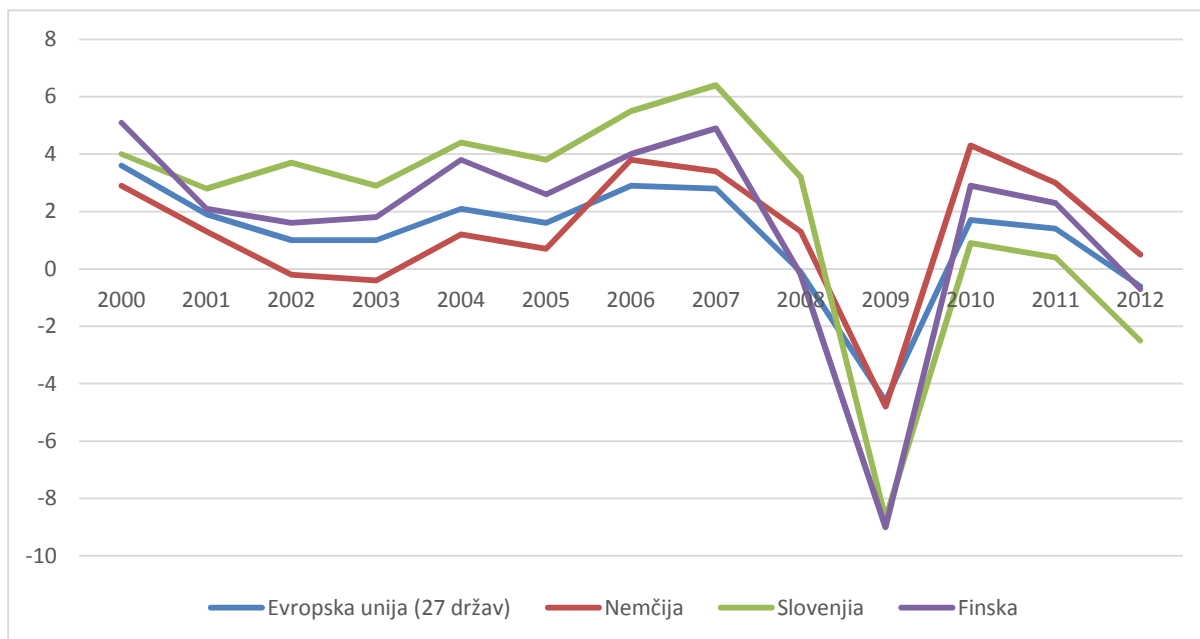
produktivnosti, dokler podjetje spet ne začne zaposlovati. Torej, ko stopnja rasti BDP pade za 2 odstotni točki, se stopnja brezposelnosti poveča le za 1 odstotno točko. Ko pa se stopnja BDP poveča za 2 odstotni točki, stopnja brezposelnosti pade le za 1 odstotno točko. To je tako imenovan *Okunov zakon* (Fuhrmann 2012).

Po postopnem približevanju povprečni razvitosti EU, od osamosvojitve do leta 2008, se Slovenija zadnja leta od povprečja EU neprekinjeno oddaljuje. Po zadnjih podatkih Eurostata (2013a) je slovenski BDP na prebivalca po kupni moči leta 2012 dosegal 82 odstotkov povprečja EU. To je za 9 odstotnih točk slabše kot leta 2008, ko je bila Slovenija po tem kazalniku najbližje EU. Gospodarska gibanja v letu 2013 pa nakazujejo nadaljnjo poglobitev razvojnega zaostanka. Dekompozicija BDP na prebivalca na produktivnost in stopnjo zaposlenosti pokaže, da se je vrzel v gospodarski razvitosti v začetku krize povečala zaradi močnega padca produktivnosti. Ta se je v naslednjih letih (2010–2011) nekoliko izboljšala, vendar bolj kot v EU zaradi zmanjšanja zaposlenosti. Za obnovitev gospodarskega dohitevanja pa je ključno povečanje produktivnosti z oživitvijo gospodarske rasti, ki je bila pri nas šibkejša kot v EU (UMAR 2013a, 15).

Slika 10 prikazuje rast BDP na prebivalca v treh obravnavanih državah in za povprečje držav EU od leta 2000 do leta 2012. Rast slovenskega BDP na prebivalca je bila najvišja leta 2007, ko je znašala 6,4 odstotka, najnižja pa leta 2009, ko je bila negativna in je znašala - 8,7 odstotka, kar je za 4,1 odstotne točke nižje od povprečja držav EU. V letu 2010 je rast BDP na prebivalca dosegla pozitivno raven (0,9 odstotka), v letu 2012 pa je bila ta rast ponovno negativna (- 2,5 odstotka).

Finska je v obravnavanem obdobju najvišjo rast BDP na prebivalca dosegla leta 2000, ko je ta znašala 5,1 odstotek in je bila nad evropskim povprečjem (3,6 odstotka). Najnižjo rast BDP na prebivalca pa je dosegla leta 2009, ko je ta znašala - 9,0 odstotka. Leta 2010 je rast BDP na prebivalca bila ponovno pozitivna (2,9 odstotka), leta 2012 pa je bila spet negativna (- 0,7 odstotka).

Negativno rast BDP na prebivalca so v Nemčiji imeli že pred nastankom globalne finančne in gospodarske krize, in sicer leta 2003, ko je ta znašala - 0,4 odstotka. Najnižjo rast po letu 2000 je Nemčija imela v času pojava gospodarske krize, torej leta 2009, ko je ta znašala - 4,8 odstotka. Najvišjo rast BDP na prebivalca pa je Nemčija dosegla leta 2010 (4,3 odstotka).

Slika 10: Realna rast BDP na prebivalca od leta 2000 do leta 2012 v EU-27, Nemčiji, Sloveniji in na Finskem

Vir: Eurostat 2013a

3.2 Institucije trga dela

Kot že omenjeno, se mladi pri prehodu iz šolanja v zaposlitev pogosto srečujejo s težavami. V več državah mladi težje najdejo zaposlitev zaradi neučinkovite ureditve trga dela ali slabo delujočih institucij (UMAR 2013f, 3). V poglavju institucije trga dela bomo obravnavali:

- zakonodajna pravila glede zaposlovanja, odpuščanja in delovnih pogojev,
- sistem določanja minimalnih plač,
- pogajalsko in moč sindikatov,
- obdavčitev plač,
- aktivno politiko zaposlovanja in
- sistem nadomestil za brezposelnost.

Številne države v EU v zadnjih dveh desetletjih svoje trge dela urejajo v skladu z modelom prožne varnosti. Prožna varnost zaposlovanja je v interesu tako delodajalcev kot tudi delojemalcev. Delavci potrebujejo prožnost v delovnem razmerju, da lažje uskladijo delo z zasebnim življenjem, delodajalci oziroma podjetja pa prožnost potrebujejo, da se odzovejo na spreminjajoče se zahteve trga in okoliščin. Hkrati varnost z dinamičnega vidika ni vezana samo na zaščito delavca pred izgubo svojega dela, ampak gre za gradnjo in ohranjanje zmožnosti ljudi, da vstopijo v zaposlitev, ostanejo v njej in karierno napredujejo v celotnem življenjskem ciklu. Obenem pa prožnost zaposlitev lahko pomeni manjšo stopnjo zaposlitvene varnosti in s tem večjo negotovost za delojemalce, ki lahko v času slabih gospodarskih razmer hitreje ostanejo brez dela (SURS 2012a, 48). Varnost zaposlitve je pomembna tudi za

podjetja, in sicer z vidika ohranjanja produktivnosti svojih delavcev in njihove zvestobe ter potenciala za ustvarjanje delovnih mest v vse bolj konkurenčnem okolju.

Delodajalci si prizadevajo za večjo prožnost predvsem v obliki lažjega prilagajanja obsega dela gospodarskim razmeram, saj večja prožnost delovnih razmerij za podjetja pomeni večjo učinkovitost. Prakse prožne varnosti zaposlovanja v različnih državah (npr. na Danskem) kažejo, da, če so oblikovane na pravi način, se lahko prožnost in varnost med seboj krepi. Zagotavljanje ustreznih ravni nadomestila za brezposelnost v kombinaciji s politiko aktiviranja pri iskanju zaposlitve in dodatnem usposabljanju lahko poveča fleksibilnost, če je delavcem zagotovljena pomoč pri iskanju in pridobitvi nove zaposlitve, kakor hitro je to mogoče. To zmanjša strah med delavci pred izgubo delovnega mesta (European Expert Group on Flexicurity 2007, 11).

3.2.1 Zakonsko varovanje zaposlitve

Za mednarodne primerjave urejenosti delovnih razmerij in trga dela je OECD razvil indeks zaposlitvene varnosti. Indeks vsebuje opis 21 osnovnih vidikov zaposlovanja in odpuščanja, ki jih lahko združimo v tri področja oziroma podindekse (Kosi 2013, 12):

- zaščitenost redno zaposlenega zoper individualno odpoved,
- posebne zahteve ob kolektivnem odpuščanju in
- urejenost začasnih oblik zaposlenosti.

Iz 21 kvantitativno ovrednotenih informacij o urejenosti zaposlovanja in odpuščanja se oblikujejo trije podindeksi, ki zavzemajo v vrednosti od 0 do 6, s ponderiranjem teh podindeksov pa dobimo sintezni indeks togosti delovne zakonodaje oziroma indeks zaposlitvene varnosti. Višja vrednost indeksa označuje bolj togo ureditev in večje varovane zaposlitve (OECD 2013b).

Preglednica 1 prikazuje vrednosti indeksa zaposlitve varnosti na Finskem, v Nemčiji in v Sloveniji ter za povprečje OECD držav v letu 2013.

Preglednica 1: OECD indeks varovanja zaposlitve v Nemčiji, Sloveniji, na Finskem in povprečje OECD držav, 2013

Država/skupina držav	Varovanje zaposlenih za nedoločen čas pred individualnim odpuščanjem	Specifične zahteve za kolektivna odpuščanja	Regulacija začasnih oblik dela (dela za določen čas in dela preko civilnih pogodb)	Zaščita delavcev za nedoločen čas pred individualnimi in kolektivnimi odpuščanji
Finska	2,38	1,63	1,88	2,17
Nemčija	2,72	3,63	1,75	2,98
Slovenija	2,39	3,38	2,50	2,67
OECD povprečje	2,04	2,91	2,08	2,29

Vir: OECD 2013d

Preglednica 1 kaže, da ima izmed treh obravnavanih držav v splošnem najmanj togo delovno zakonodajo Finska. Pa vendarle je tudi na Finskem zaščita zoper individualno odpoved višja kot to velja za povprečje držav članic OECD.

Nemčija ima v primerjavi s Slovenijo, Finsko in povprečjem OECD držav precej strogo varovanje zaposlitev za nedoločen čas, medtem ko je v Nemčiji regulacija začasnih oblik dela (dela za določen čas in dela preko civilnih pogodb) bolj prožna kot v Sloveniji.

Z zadnjo reformo trga dela (leta 2012) je Slovenija stopnjo varovanja zaposlenih za nedoločen čas zoper individualno odpoved sicer nekoliko izboljšala, a je skupni indeks varovanja zaposlitve še vedno nad povprečjem držav OECD. Strogost regulative se je ohranila posebej pri specifičnih zahtevah za kolektivna odpuščanja.

Na Finskem 85 odstotkov vseh delovnih razmerij temelji na trajni pogodbi o zaposlitvi. Statistike pa kažejo, da so v porastu tudi kratkoročne zaposlitve. Delo s krajšim delovnim časom na Finskem ni tako pogosto kot drugod po Evropi (Ministry of Employment and the Economy 2012, 10), imajo pa več drugih oblik dela, ki so podprte s strani države. Ena takih oblik dela so mladinske delavnice, ki na Finskem delujejo že od leta 1980. Dejavnosti mladinskih delavnic so del občinskih mladinskih politik. Dejavnosti mladinskih delavnic izvaja približno polovica finskih občin, kar pomeni približno 200 lokacij. Ciljne skupine so mladi v delovnem razmerju ali izobraževanju in odrasli brezposelni. Ključna naloga teh dejavnosti je povečati dejanske sposobnosti mladih, krepitev njihove družbene identitete in osebni razvoj. Delavnice upravljajo lokalne oblasti oziroma občinske ustanove, razna društva in drugi sodelujoči. V letu 2009 se je delavnic udeležilo približno 11.000 mladih, od katerih je bilo 10.000 starih od 15 do 24 let (Nordic Social Statistical Committee 2011, 107).

Zakonsko varovanje zaposlitve je v Nemčiji dejavnik dualnosti trga dela, saj se zaščita delavcev pri pogodbah za določen in nedoločen čas zelo razlikuje. Zaposlitev za določen čas ima lahko zlasti za mlade škodljive učinke na dolgoročno zaposljivost, ker bodo podjetja malo verjetno vlagala v njihovo usposobljenost. Prav tako so prisotne velike neenakosti pri dohodkih, saj v Nemčiji delavci za določen čas zaslužijo dosti manj kot delavci za nedoločen čas. Da bi zmanjšali nevarnost dualizacije na trgu dela, bi morali stopnjo varovanja trajnih delovnih pogodb znižati v skladu s smernicami OECD. Na primer z delovanjem v smeri enotnih delovnih pogodb, pri katerih stopnja zaščite naraste z delovno dobo (OECD 2012, 14).

Problem slovenskega trga dela (zlasti slovenskega) je v tem, da je v nekaterih delih preveč fleksibilen in premalo varen, predvsem v tistih oblikah zaposlitve, kjer so večinoma zaposleni mladi (delo za določen in nepolni delovni čas, različne oblike študentskega dela, honorarna in občasna dela). Po drugi strani pa je za zaposlene za nedoločen čas in s polnim delovnim časom zelo varen in premalo fleksibilen. Mladi se zato vedno pogosteje znajdejo v zaposlitvah, ki jim ne nudijo dovolj velike socialne in finančne varnosti. Mladi v takih službah ne razvijejo občutka pripadnosti delodajalcu in želje po aktivnem sodelovanju v oblikovanju delovnega mesta, kar negativno zaznamuje delovne rezultate, njihov delovni potencial, znanje in sposobnosti ter motivacijo za širšo družbeno udeležbo in odgovornost (Mladinski svet Slovenije 2010, 10).

Vprašanje, ali naj država takšne oblike zaposlovanja spodbuja ali ne, nima preprostega odgovora. Če bo država takšne oblike zaposlovanja omejevala, se lahko zgodi, da bodo slovenska podjetja manj konkurenčna v primerjavi s tujimi podjetji in bodo omejena pri odpiranju novih delovnih mest. Dopuščanje oziroma spodbujanje takšnih oblik zaposlovanja pa lahko pripelje do tega, da zaposleni ne bodo imeli zagotovljene osnovne zaposlitvene in morda tudi socialne varnosti.

3.2.2 Mednarodne primerjave kazalnikov kolektivnih pogajanj

Pri kolektivnih pogajanjih gre za pogajanja med delodajalcem ali združenjem delodajalcev in sindikati o pravicah in dolžnostih zaposlenih in delodajalcev. Cilj kolektivnega pogajanja je skleniti kolektivno pogodbo, v kateri se določajo okviri za oblikovanje plač zaposlenih, delovnih urnikov, izobraževanja in usposabljanja, varovanje zdravja in varnosti pri delu ter pravice do sodelovanja pri vprašanjih, ki zadevajo delovno mesto ali podjetje (ZSSS 2013).

Poznamo več ravni kolektivnega pogajanja, in sicer (ZSSS 2013):

- državna/nacionalna kolektivna pogajanja (med nacionalno organizacijo delodajalcev in nacionalno sindikalno organizacijo),
- industrijska/panožna kolektivna pogajanja (med panožno organizacijo delodajalcev in panožno sindikalno organizacijo) in

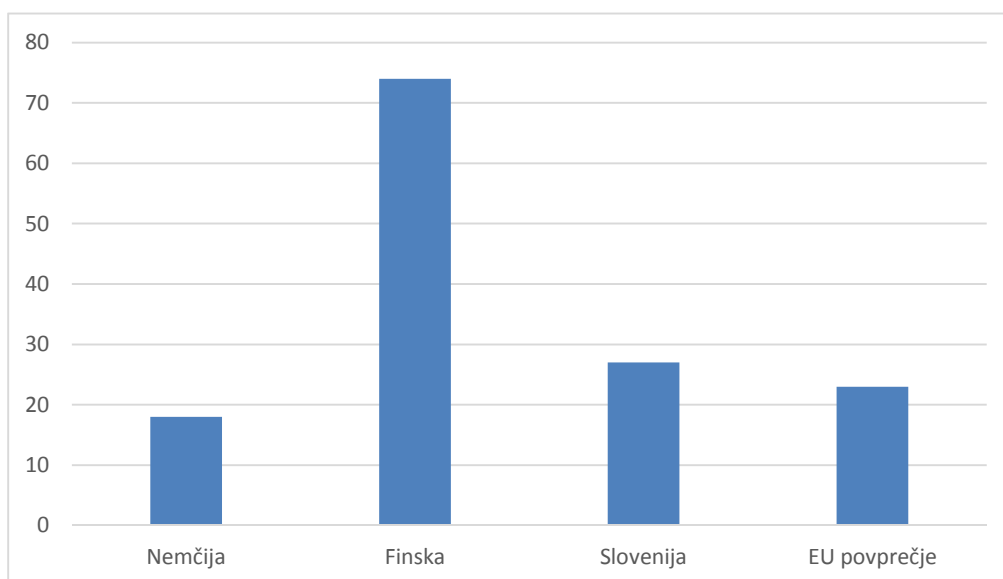
- pogajanja na ravni podjetja (med upravo podjetja in sindikatom).

V nekaterih državah pa obstaja tudi povezava med različnimi ravnmi pogajanj in skupaj sobivajo (ZSSS 2013):

- državna in industrijska pogajanja,
- industrijska in podjetna pogajanja.

Slovenija spada med tiste države, kjer prevladujejo industrijska kolektivna pogajanja. V to skupino uvrščamo tudi Nemčijo. Na Finskem so prav tako razvita industrijska pogajanja, vendar v okviru državno določenih omejitev (Kosi 2013, 16).

Gostota sindikatov je najpogostejši indikator njihove moči. V zadnjih nekaj letih članstvo v sindikatih v EU pada (Worker participation – EU 2013b). Slika 11 prikazuje delež zaposlenih, ki so člani sindikatov na Finskem, v Nemčiji, v Sloveniji in za povprečje držav EU. Največje sindikalno članstvo med tremi obravnavanimi državami ima Finska, kjer je kar 74 odstotkov zaposlenih članov v sindikatih. V Nemčiji je delež zaposlenih, ki so člani sindikatov (18 odstotkov), nižji od povprečja EU (23 odstotkov). Slovenija (27 odstotkov) je po članstvu v sindikatih nekoliko nad evropskim povprečjem.

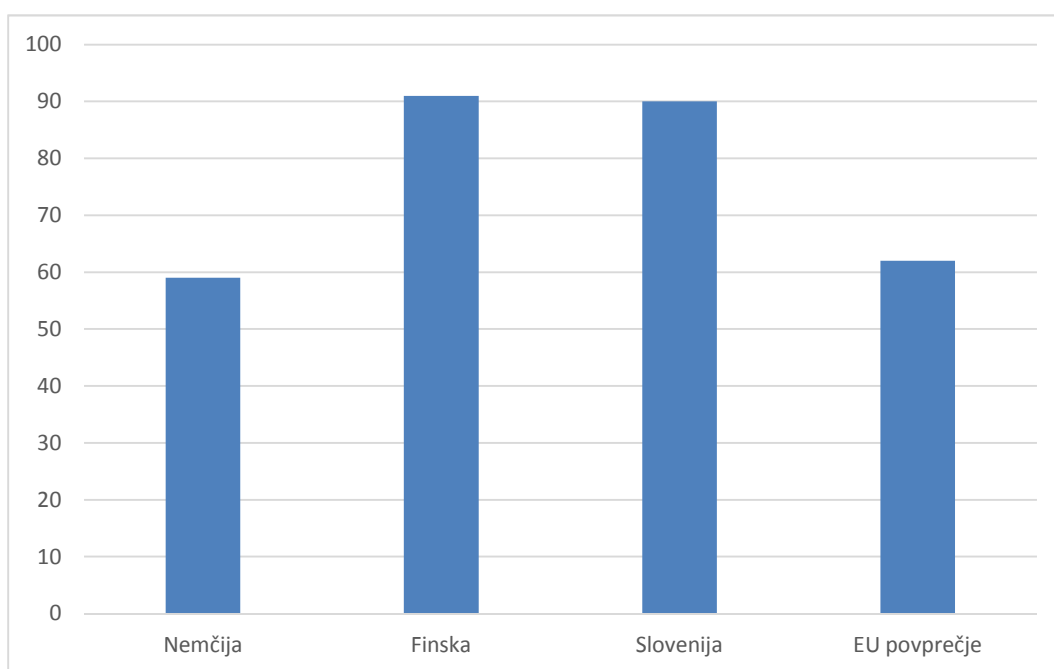
Slika 11: Delež zaposlenih, ki so člani sindikatov v EU-27, Nemčiji, na Finskem in v Sloveniji, v obdobju 2009–2012 (%)

Vir: Worker-participation – EU 2013b

Pokritost zaposlenih s kolektivnimi pogodbami je veliko bolj kot od sindikalnega članstva odvisna od stopnje delodajalske organiziranosti (Worker participation – EU 2013a). V starih državah članicah EU-15 je s kolektivnimi pogodbami pokritih 62 odstotkov vseh zaposlenih (Slika 12). Na Finskem je stopnja pokritosti delavcev s kolektivnimi pogodbami zelo visoka,

saj znaša 91 odstotkov. V Nemčiji pa je ta pokritost nekaj odstotkov pod povprečjem EU-15, in sicer znaša 59 odstotkov (Slika 12).

Slovenija se poleg Finske uvršča med države z najvišjo pokritostjo s kolektivnimi pogodbami, ki je 90-odstotna. Slednje pomeni, da pri nas za 9 od 10 zaposlenih veljajo določila v kolektivnih pogodbah in to ne glede na to, ali so sami člani sindikata ali ne. Pregled po panogah pokaže, da je največja pokritost s kolektivnimi pogodbami dosežena v javnem sektorju, proizvodnji ter transportu, najmanjša pa je v panogi trgovine ter v storitvenih dejavnostih. Močno vlogo odigra tudi velikost podjetja. Večje kot je podjetje, večja je možnost sklenitve kolektivnih pogodb (Franca 2011, 3).

Slika 12: Pokritost delavcev s kolektivnimi pogodbami v EU-27, na Finskem, v Nemčiji in v Sloveniji za leta v obdobju 2009–2012 (%)

Vir: Worker-participation – EU 2013a

3.2.3 Zakonsko določanje minimalnih plač

Zakonsko določanje minimalnih plač pomeni določitev spodnje meje plač. V nekaterih državah je določena enotno za celotno gospodarstvo, ponekod pa je določena le za posamezne regije, panoge in poklice (Kosi 2013, 17).

Glede na določanje minimalnih plač lahko države v EU razdelimo v tri glavne skupine. V prvi skupini držav se minimalne plače določajo z zakonom ali z medpanožnimi kolektivnimi pogodbami na državni ravni. Sem sodijo naslednje države: Avstrija, Belgija, Francija, Grčija, Irska, Luksemburg, Nizozemska, Portugalska, Španija, Velika Britanija in vse članice, ki so

pristopile leta 2004 in 2007 z izjemo Cipra. V to skupino od novembra 2013, ko je uvedla splošno minimalno plačo, sodi tudi *Nemčija*.

V drugi skupini držav minimalne plače določajo v panožnih kolektivnih pogodbah. Sem sodijo Finska, Italija, Danska, Švedska, Norveška. Tako določene minimalne plače so obvezne za člane organizacij, ki so pogodbe podpisali (Kosi 2013, 18).

Zadnjo skupino so do nedavnega sestavljale države, kjer je minimalna plača določena le za določene poklicne skupine (npr. gradbeništvo). Po novembru 2013, ko je Nemčija uvedla splošno minimalno plačo (in se uvrstila v prvo skupino držav), je v tej skupini ostal le še Ciper (Kosi 2013, 18).

Države EU, ki ne sodijo v nobeno od teh skupin, (enotnih) minimalnih plač ne predpisujejo.

3.2.4 Obdavčitev dohodkov iz dela

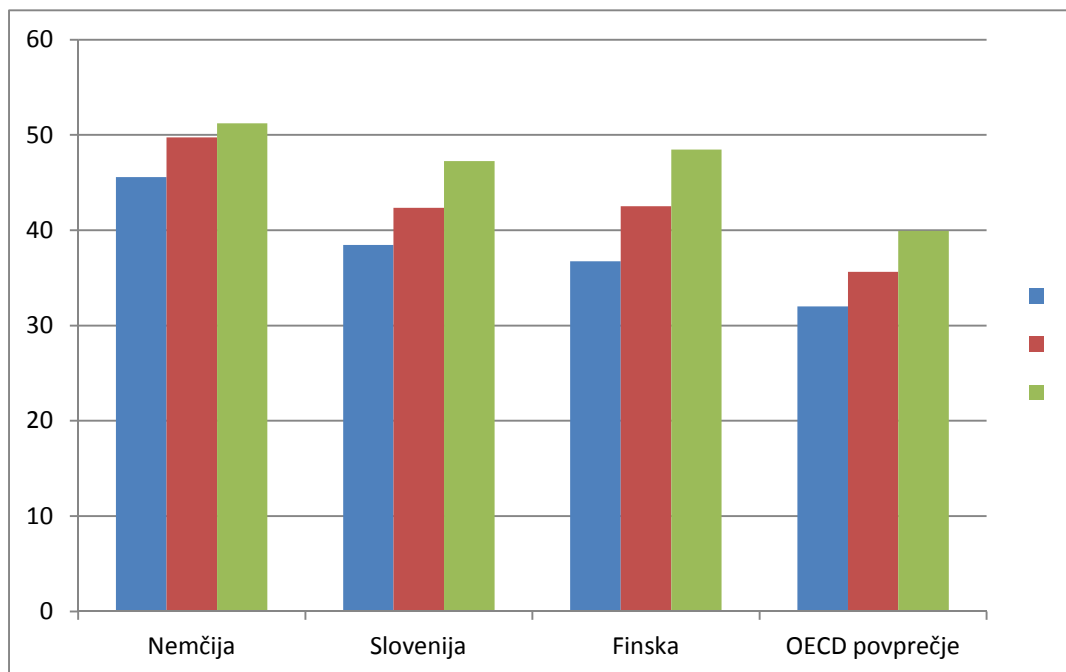
Razliki med neto plačo, ki jo delavec prejme, in med tem, koliko skupaj z vsemi davki in prispevki stane delodajalca, pravimo *davčni primež*. Davčni primež je sestavljen iz davka na dohodek/plačo in prispevkov za socialno varnost delojemalcev in delodajalcev (Dolenc in Laporšek 2011, 15).

Davčni primež podraži zaposlenega in ima negativne posledice na zaposlenost, zato je večina držav članic OECD in EU v zadnjih dveh desetletjih zmanjšala davčno obremenitev dohodkov iz dela. *Stopnja davčnega primeža* (to je delež davčnega primeža v stroških dela oziroma v bruto bruto plači)⁷ se med državami OECD močno razlikuje za različne skupine delavcev. Razlogi za razlike so lahko v gospodarskem razvoju ter ekonomskem in političnem sistemu, kot tudi zaradi različnega razumevanja pojma socialne države (Dolenc in Laporšek 2011, 17).

V Sloveniji je stopnja davčnega primeža za samsko osebo brez otrok s 67 odstotki povprečne plače 38,4-odstotna in je za okoli 6 odstotkov višja od povprečja držav članic OECD (32 odstotkov). V Nemčiji ta stopnja znaša kar 45,5 odstotka, na Finskem pa med tremi obravnavanimi državami najnižja (a še vedno višja od povprečja za OECD) in znaša 36,7 odstotka (Slika 13).

Stopnja davčnega primeža za samsko osebo s povprečno plačo in brez otrok v državah OECD v povprečju znaša 35,6 odstotka. Slovenija in Finska imata za kar 7 odstotnih točk višjo stopnjo davčnega primeža v tej kategoriji (42,5 odstotka), v Nemčiji pa je ta še višja in znaša 49,7 odstotka (Slika 13).

⁷ Stroški dela so v Sloveniji sestavljeni iz prispevkov delodajalca in bruto plače. Bruto plača pa je vsota neto plače, dohodnine in prispevkov delavca.

Slika 13: Stopnja davčnega primeža za samsko osebo brez otrok pri različnih ravneh plače za leto 2013 (%)

Vir: OECD 2013c

V Nemčiji stopnja davčnega primeža za samsko osebo brez otrok s 167 odstotki povprečne plače znaša 51,2 odstotka, kar je za 11,3 odstotnih točk več od povprečja v OECD. Davčni primež nad povprečjem držav OECD imajo v tej kategoriji vse tri obravnavane države, Finska, Nemčija in Slovenija. Tako davčni primež za samsko osebo brez otrok s 167 odstotki povprečne plače na Finskem znaša 48,4 odstotka, v Sloveniji pa le nekoliko manj, in sicer 47,2 odstotka (Slika 13).

3.3 Izobraževalni sistem

Eden od vzrokov za brezposelnost mladih je neuskkljenost med ponudbo dela oziroma veččin ter spretnosti in povpraševanjem po njih. Veliko mladih iskalcev zaposlitve ima višjo izobrazbo od tiste, ki se zahteva za ponujeno oziroma dostopno zaposlitev, ob enem pa imajo manj delovnih izkušenj kot starejši delavci. Brezposelnost mladih je še vedno najvišja med tistimi z nižjo izobrazbo, kar smo pokazali s Sliko 5 v poglavju 2.3. Dolgoročna brezposelnost je postala problem tudi pri mladih z visoko izobrazbo.

Pri krepitvi zmogljivosti držav za odzivanje na hitre spremembe na trgu dela ima ključno vlogo poklicno izobraževanje in poklicno in usposabljanje. Številne države OECD so razvile politike za izboljšanje in širitev programov poklicnega izobraževanja in usposabljanja na srednji in post-sekundarni ter višješolski ravni, z namenom, da mladi pridobijo znanje in spretnosti, ki jih zahteva trg dela. Ti programi pogosto vključujejo intenzivno usposabljanje

na delovnem mestu in temeljijo na tesnem sodelovanju med šolami in podjetji (OECD 2013a, 14).

Večji uspeh mladih na trgu dela je opažen v državah, kjer mladi opravijo pripravništvo oziroma delovno prakso v podjetju kot del izobraževalnega programa, in pa v državah, kjer imajo uveden sistem vajeništva (Evropska komisija 2012, 3).

Po eni strani mladim primanjkuje delovnih izkušenj in ustrezne delovne usposobljenosti, a imajo mladi po drugi strani pred starejšimi iskalci zaposlitve precej prednosti, saj so praviloma bolj prilagodljivi, pogosto bolj znajo tuje jezike in obvladajo delo z računalnikom. Ker mladi diplomanti iz procesa šolanja prihajajo brez delovnih izkušenj, pa so manj konkurenčni na trgu dela. Delodajalci mladim pogosto ponujajo nestalno zaposlitev, ki zagotavlja nižjo stopnjo socialne varnosti ter običajno manj možnosti za napredovanje in izobraževanje. Za potrebe po delavcih, ki so poklicni strokovnjaki in za katere se zahteva terciarna izobrazba, so s strani delodajalcev v večini primerov zahtevane delovne izkušnje kot nujen pogoj za zaposlitev (Nefiks 2005, 9).

3.3.1 Izobraževanje in trg dela v Sloveniji

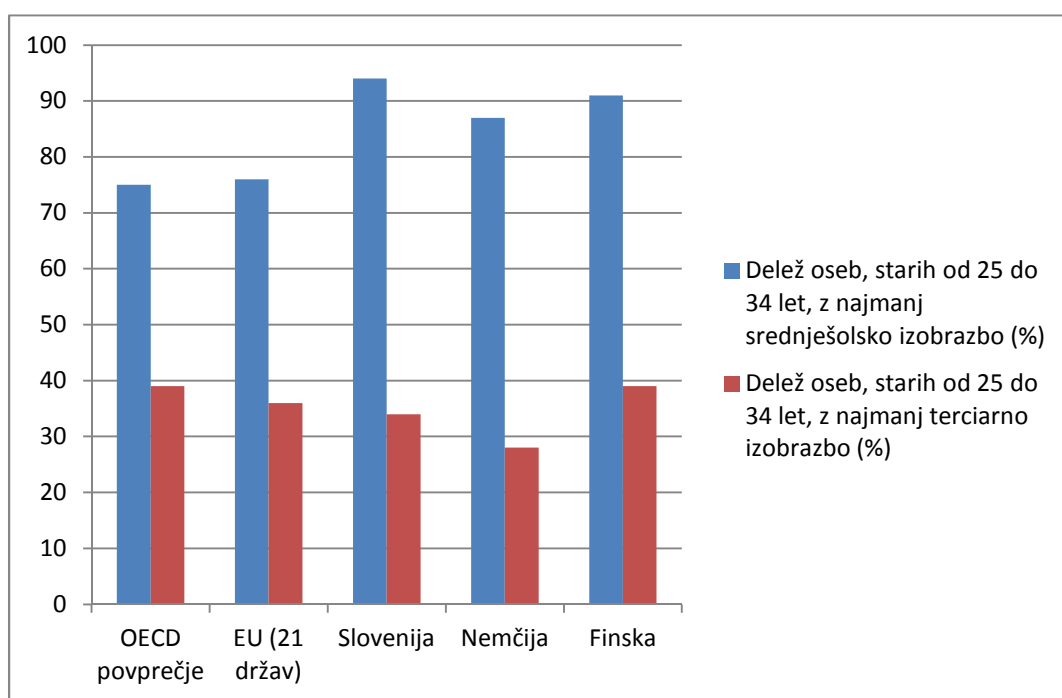
Za Slovenijo je značilno strukturno neskladje med ponudbo kadrov, ki prihajajo iz izobraževalnih ustanov, ter povpraševanjem na trgu dela. Šolski sistem vsako leto izobrazijo profile, ki so drugačni od tistih, ki se jih v gospodarstvu dejansko potrebuje. Več kot 60 odstotkov mladih se vpisuje v študijske programe družboslovja, medtem ko na trgu dela še vedno prednjači povpraševanje po tehničnih in naravoslovnih kadrih, kot so: inženirji strojništva, elektrotehnik, gradbeništva in informacijske tehnologije. Mladi v procesu izobraževanja prav tako ne usvojijo kompetenc in znanja, ki jih delodajalci od njih pričakujejo na delovnem mestu (Mladinski svet Slovenije 2010, 6).

Mladi, ki zaključijo šolanje v Sloveniji, na svojo prvo zaposlitev v povprečju čakajo 10 mesecev. Razmerje med poklici, po katerih je na trgu dela veliko povpraševanje, ter med izobraževalno strukturo mladih, ki iščejo zaposlitev (glede na področje in smer študija), je neusklajeno. Formalne izobraževalne institucije se ne povezujejo dovolj intenzivno z gospodarskim sektorjem, zaradi česar mladim primanjkuje tudi praktičnih izkušenj. Skozi celotno izobraževanje jim primanjkuje karijerne orientacije (Mladinski svet Slovenije 2010, 8).

Potrebe po poklicno izobraženih delavcih, ki imajo primerne poklicne kompetence za dobro delo v posamezni stroki, so vedno večje, zato so se po zgledu dualnega sistema v tujih (zlasti germanskih) državah, začeli togi izobraževalni programi v Sloveniji prenavljati. Z novimi in prenovljenimi programi naj bi delodajalci nase prevzemali večjo odgovornost za izobraževanje. V srednje poklicno izobraževanje je z novimi in prenovljenimi programi uveden minimalni pogoj (24 tednov) praktičnega usposabljanja z delom, ki ga morajo dijaki

opraviti z delom pri delodajalcih, s katerimi imajo sklenjene učne pogoje. Praktični pouk, ki se izvaja v šoli, pa se lahko v dogovoru z delodajalcem in šolo nadomesti s praktičnim usposabljanjem z delom pri delodajalcu. Tako se lahko praktično usposabljanje z delom poveča na maksimalno 50 tednov v treh letih izobraževanja (OZS 2013).

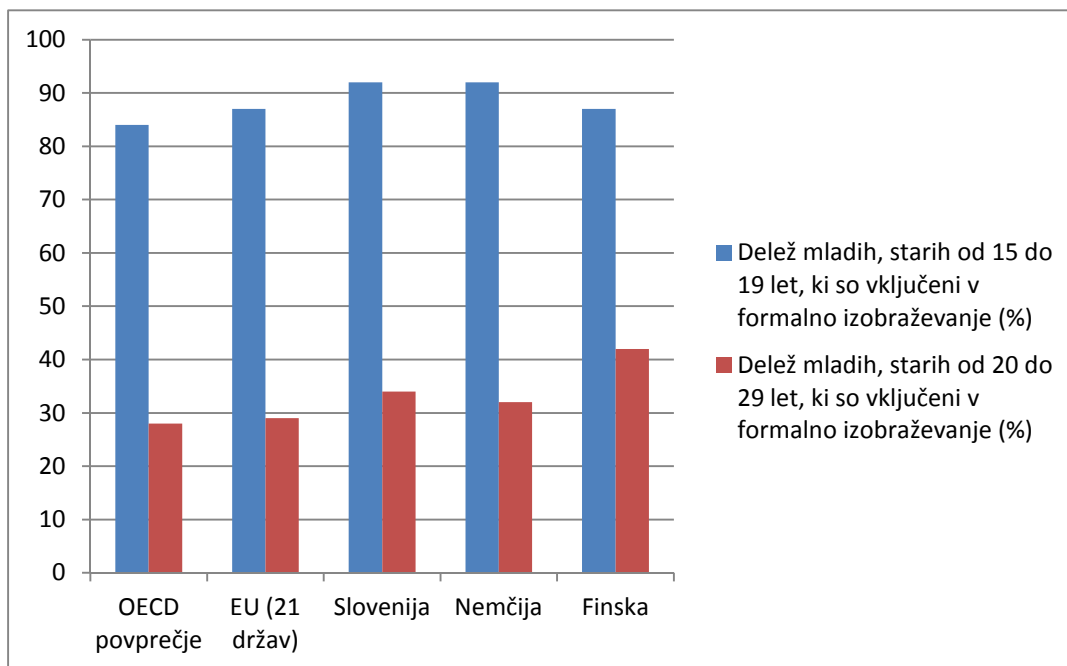
Slika 14 kaže delež oseb med 25. in 34. letom starosti z dokončano najmanj srednješolsko izobrazbo in delež oseb v isti starostni skupini s terciarno izobrazbo za leto 2011. V Sloveniji je delež tistih, z dokončano najmanj srednješolsko izobrazbo, znašal kar 94 odstotkov, kar je več od deleža na Finskem in v Nemčiji ter več od povprečnega deleža držav v OECD (75 odstotkov) in EU-21 (76 odstotkov). Delež tistih, ki imajo dokončano terciarno izobrazbo, pa je v Sloveniji znašal 34 odstotkov, kar je za 4 odstotne točke manj kot v povprečju v OECD in za 2 odstotni točki manj od povprečja za EU (Slika 14).

Slika 14: Delež oseb med 25. in 34. letom starosti z dokončano najmanj srednješolsko izobrazbo in z dokončano terciarno izobrazbo, 2011 (%)

Vir: OECD 2013a, 36-37

Vključenost v formalno izobraževanje v starostni skupini od 15 do 19 let je v Sloveniji nekoliko nad povprečjem držav OECD in EU-21 ter malo višja kot na Finskem in v Nemčiji. Vključenost v formalno izobraževanje v starostni skupini od 20 do 29 let v Sloveniji (34 odstotkov) je prav tako nekoliko nad povprečjem držav OECD (28 odstotkov) in nekaj odstotkov nad povprečjem držav EU, ki znaša 29 odstotkov (Slika 15).

Slika 15: Delež mladih med 15. in 19. letom starosti in delež mladih med 20. in 29. letom starosti, ki so vključeni v formalno izobraževanje v letu 2011 (%)

Vir: OECD 2013a, 269

3.3.2 Izobraževanje in trg dela v Nemčiji

V Nemčiji je usposabljanje za mnoge poklice zagotovljeno s pomočjo dualnega programa usposabljanja. Dualni program usposabljanja pomeni, da mladi pridobijo najprej znanje v šolah, nato pa še (v času šolanja) praktično znanje z delom v podjetjih, ki sodelujejo z institucijami izobraževanja. V Nemčiji so vajenci 3 do 4 dni na teden v podjetju, ki jim zagotavlja poklicno usposabljanje, kjer dobijo praktične spretnosti, potrebne za njihovo področje dela. Preostale dni preživijo v poklicni šoli, kjer prejemajo teoretično podlago o svojem prihodnjem delu. Glede na poklic in na stopnjo osnovnega znanja pripravništvo traja tri, dve ali pol leta. V tem obdobju vajenci prejemajo nadomestilo za usposabljanje iz podjetja, kjer delajo. Tiste, ki uspešno zaključijo izobraževanje, podjetje običajno sprejme za nedoločen čas, nekaj dijakov pa se po končanem šolanju samozaposli. Ta sistem izobraževanja deluje predvsem na področju poklicnega izobraževanja in v poklicnih šolah, vendar se vse bolj uporablja tudi v višjem šolstvu (OECD 2010, 10).

Zaradi sprememb v strukturi gospodarstva, s poudarkom na rasti storitvenega sektorja, se pričakuje znatno povpraševanje po višje kvalificiranih delavcih, zato bodo potrebne dodatne investicije v višje šolstvo. Zato se je zvezna in državna politika dogovorila za povečanje zmogljivosti visokošolskih institucij, da bi lahko sprejele večje število študentov. Cilj je bolj raznolik sistem. Univerze bi imele večjo avtonomnost pri poudarjanju svojih posebnosti in za razvoj svojih lastnih področij in učnih načrtov. Morale bi ponujati več praktično usmerjenih

programov ter še dodatno okrepiti povezavo z gospodarstvom in trgom dela (CHEPS 2011, 12).

V Nemčiji so certificirane kvalifikacije zelo pomembne za vstop na trg dela. Nekoliko manj pa so pomembne za obstanek na trgu dela. Zato vstop na trg dela v Nemčiji bolj pogosto vodi neposredno v kvalificirano zaposlitev kot v drugih evropskih državah. Tistim, ki pa nimajo dosežene poklicne kvalifikacije, lahko grozi (dolgo)trajna izključitev s trga dela. Kriza je nemško mladino prizadela manj kot mladino v večini držav EU. V Nemčiji so uspeli brezposelnost mladih obdržati na sorazmerno nizki ravni (Slika 2). To je posledica tesne povezanosti med trgom dela in izobraževanim sistemom, ki izhaja iz zelo dobro uveljavljenega poklicnega usposabljanja (Friedrich Ebert Stiftung 2012a, 5).

Pomanjkanje ponudbe na trgu dela se pojavlja predvsem na tehničnem področju. Ukrepi in politike, ki so jih v Nemčiji sprejeli za soočanje s tem izzivom, se osredotočajo na povečanje zanimanja mladih za naravo in tehnologijo, povečanje privlačnosti tehničnih poklicev, izboljšanje kakovosti programov in uvajanje novih vsebin v učne načrte (CHEPS 2011, 11).

V Nemčiji je leta 2011 delež mladih med 15. in 19. letom, ki so vključeni v formalno izobraževanje, znašal 92 odstotkov, kar je nad povprečjem držav EU in OECD. Delež mladih med 20. in 29. letom, vključenih v formalno izobraževanje, pa je znašal 32 odstotkov in je bil pod povprečjem držav OECD in EU-27 (Slika 14).

V Nemčiji je bil leta 2011 delež mladih med 25. in 34. letom, z dokončano najmanj srednješolsko izobrazbo, 87-odstoten, kar je precej nad povprečjem držav OECD in EU-21 (Slika 15). Delež mladih v isti starostni skupini, z dokončano terciarno izobrazbo, pa je v Nemčiji leta 2011 znašal 28 odstotkov, kar je manj od povprečja v državah OECD in EU-27 (Slika 15).

3.3.3 Izobraževanje in trg dela na Finskem

Finska je znana po visoki stopnji vključenosti v izobraževanje v vseh starostnih skupinah. Udeležba je spodbujena s strani politike zaposlovanja in socialne politike in velja kot ukrep za zmanjševanje brezposelnosti mladih (European Employment Observatory 2010, 3).

Letno 20 odstotkov srednješolcev na Finskem nadaljuje študij v obeh smereh, politehniki in univerzi. Vajeništva pa so namenjena mladim, ki so končali poklicno izobraževanje. Finska ima zelo prilagodljiv in širok sistem vajeništva. Nedavna študija (Winqvist 2010) je pokazala, da je vajeništvo druga najbolj učinkovita pot do zaposlitve. 68 odstotkov moških in 56 odstotkov žensk se je po 3 mesecih pripravništva tudi zaposlilo (European Employment Observatory 2010, 5).

Ministrstvo za šolstvo in kulturo je kot del ukrepov za podaljšanje delovne dobe predlagalo skrajšanje trajanja univerzitetnega izobraževanja, kakor tudi boljši in hitrejši dostop do izobrazbe. Idejo o skrajšanju trajanja univerzitetnega izobraževanja želijo prenesti na vse izobraževalne ravni, saj naj bi to prispevalo k podaljšanju delovne dobe življenja. Število ljudi, ki vsako leto zapustijo trg dela, že sedaj presega število mladih, ki vstopajo na trg dela. »Baby boom« generacija se upokojuje, zato skušajo oblasti pospešiti vstop mladih na trg dela. Tega problema na Finskem ne želijo reševati z imigracijo oziroma uvozom delavcev iz drugih držav (European Employment Observatory 2010, 6).

Veliko mladih ljudi izbere poklicne programe dualnega izobraževanja. V zadnjih nekaj letih so bile na Finskem sprejete reforme poklicnega izobraževanja in usposabljanja, ki so imele zastavljena dva cilja. Prvi cilj je bil ustvariti boljše pogoje za srednješolsko izobraževanje, ki naj bi vključilo čim več mladih ljudi, ki so šolanje predčasno zapustili. S tem ukrepom želijo omogočiti večjemu številu mladih, da dokončajo srednješolsko izobrazbo. Prav tako želijo programe poklicnega izobraževanja in usposabljanja narediti bolj privlačne. Drugi cilj pa se nanaša na enakovrednost teh programov drugim srednješolskim programom in s tem možnost za nadaljnji študij. Zadnje reforme pa so bile namenjene standardizaciji programov poklicnega izobraževanja in usposabljanja. Programom želijo dodati splošne akademske elemente in več usposabljanja na delovnem mestu. Vsi programi poklicnega izobraževanja in usposabljanja na Finskem trajajo tri leta. Programi skušajo zagotoviti možnost za nadaljevanje študija na univerzitetni ravni. Delovno usposabljanje v podjetju mora trajati vsaj 20 tednov na leto, 20 do 30 odstotkov usposabljanja pa mora potekati v šolah. Od vajencev se pričakuje, da bodo sami priskrbeli pogodbo z delodajalcem (Friedrich Ebert Stiftung 2012b, 21).

Na Finskem so bili sprejeti številni ukrepi, ki ciljajo mlade, ki so opustili šolanje. Ukrep, imenovan "Hands on", ponuja pomoč mladim ljudem, ki se ne izobražujejo in ne iščejo zaposlitve. Na ravni občin so imenovani mladi pripadniki ciljne skupine in vsak pripadnik je napoten k "Hands-on" osebnemu svetovalcu ali nadzorniku, katerega naloga je, da mladi osebi zagotovi svetovanje, ki je potrebno, da se vrne v izobraževalni sistem ali pa poišče zaposlitev. Iskalec zaposlitve in svetovalec skupaj sodelujeta pri iskanju zaposlitve. Rezultati teh projektov so bili pozitivni, zato je uporaba osebnih svetovalcev na Finskem postala trajni ukrep (European Employment Observatory 2010, 4).

Delež mladih med 15. in 19. letom, ki so vključeni v formalno izobraževanje, je na Finskem leta 2011 znašal 87 odstotkov (kar je nekoliko manj kot v Sloveniji, a precej nad povprečjem za države OECD), delež oseb med 20. in 29. letom, vključenih v izobraževanje pa je znašal 42 odstotkov, kar ni le več od povprečja za države EU, ampak tudi več kot v Sloveniji in Nemčiji (Slika 15).

Delež mladih med 25. in 34. letom z dokončano vsaj srednješolsko izobrazbo je na Finskem leta 2011 znašal 91 odstotkov, kar je blizu podatka za Slovenijo in precej nad povprečjem držav OECD in EU-21. Delež mladih v isti starostni skupini, ki imajo končano terciarno

izobrazbo, je na Finskem znašal 39 odstotkov, kar je blizu povprečja držav OECD in nekoliko več kot v Nemčiji in Sloveniji (Slika 14).

3.4 Značilnosti mladih iskalcev zaposlitve

Lastnosti, po katerih se mladi iskalci zaposlitve razlikujejo od starejših kategorij delavcev, lahko opišemo kot konkurenčne prednosti ali pa njihove slabosti. Gre namreč za lastnosti, ki so lahko dejanske, objektivno določljive, na primer novo znanje, pomanjkanje delovnih izkušenj in podobno, lahko pa so le pripisane kot splošne predstave, ki so značilne za mlade oziroma kakšno predstavo imajo delodajalci o mladih (Nefiks 2005, 18).

Mladim iskalcem zaposlitve je že tradicionalno pripisana manjša odgovornost, manjša pripadnost, nestalnost, neresnost, nezrelost, nagnjenost k spremembam utečenih praks in podobne lastnosti, zaradi katerih naj bi bili za delodajalce tvegana delovna naložba. Spet bi naj po drugi strani bili mladi veliko bolj sprejemljivi za spremembe v delovnem procesu od starejših delavcev bolj inovativni, prilagodljivi in manj zahtevni. Pogosto naj bi bili pripravljeni sprejeti slabše plačana delovna mesta oziroma zaposlitev z zahtevano ravno izobrazbo, ki je nižja od tiste, ki jo imajo sami. Pripravljeni so sprejeti delo, čeprav je začasno ali za krajši delovni čas, ne glede na to, ali je delo telesno naporno ali v slabših delovnih razmerah oziroma ali delo poteka v neugodnem delovnem času. In prav te zadnje lastnosti, ne glede na to, ali so pripisane ali dejanske, so pri vse večji fleksibilnosti trgov dela konkurenčna prednost mladih. Največja in ključna konkurenčna prednost mladih pa je njihovo novejšo in kompleksno znanje, ki ga mladi prinašajo z izobraževalnega procesa. To v glavnem velja za mlade, ki so uspešno zaključili izobraževanje na terciarni ravni (Nefiks 2005, 19).

Zaradi spreminjajoče se narave dela in delovnih procesov veliko prednost pri delodajalcih predstavljajo spretnosti in kompetence mladih. Gre na primer za uporabo računalnika in računalniških aplikacij ter interneta, za sposobnost iskanja in uporabe raznih informacij, komunikacijske spretnosti, sposobnosti za delo v skupinah, projektno delo, aktivno uporabo tujih jezikov ipd. Del teh spretnosti in kompetenc si mladi pridobijo z izobraževanjem, precejšen del pa tudi s socializacijo in različnimi izkušnjami, ki jih dobijo med odraščanjem in osebostnim oblikovanjem v procesih druženja, potovanja, spoznavanja drugih kultur, srečevanja z drugačnostjo, uporabo sodobnih informacijsko-komunikacijskih tehnologij in drugo.

Pomanjkanje delovnih izkušenj je navadno glavna pomanjkljivost mladih iskalcev zaposlitve. Kljub temu, da izobrazba zagotavlja osnovna znanja za opravljanje dela, ji šele delovne izkušnje dajo uporabno vrednost. Poleg tega delodajalci iz delovne zgodovine posameznika lahko sklepajo na nekatere lastnosti, kot so na primer stalnost, pripadnost, delovna oblikovnost, dejanska usposobljenost za neko vrsto dela in podobno. Mnogi mladi, ki iščejo svojo prvo redno zaposlitev, pa niso povsem brez delovnih izkušenj. Vsaj deloma si jih lahko

pridobijo z delovno prakso med šolanjem, s počitniškim in prostovoljnim delom ter opravljanjem različnih študentskih del. Vendar te izkušnje po navadi niso vezane na poklicno področje, za katerega so se izobraževali in na katerem iščejo zaposlitev. Pogosto se tudi dogaja, da mladi teh delovnih izkušenj ne zaznavajo kot delovne izkušnje ali pa jih ne znajo kot takih predstaviti delodajalcem (Nefiks 2005, 20).

4 UKREPI ZA IZBOLJŠANJE POLOŽAJA MLADIH NA TRGU DELA

Težak položaj mladih na trgu dela v EU in ostalih državah sveta ne gre pripisati le trenutni gospodarski krizi, saj je v nekaterih državah stopnja brezposelnosti mladih naraščala že pred nastopom krize. Na drugi strani pa so mnoge države tudi v krizi nizke brezposelnosti mladih. Razlogi za razlike med državami so večplastni. Vendar pa je jasno, da med razloge za razlike med državami spadajo sprejete politike s strani vlad, predvsem politike izobraževanja in institucije trga dela.

4.1 Strategija EU za mlade

Komisija Evropskih skupnosti je leta 2009 sprejela novo strategijo za boljšo prihodnost mladih, t. i. Strategijo EU za mlade. Največji izzivi, s katerimi se mladi danes soočajo, so vezani na izobraževanje, zaposlenost, socialno vključenost in zdravje. Vizija EU za mlade, ki pravi, da bi mladi morali kar najbolje izkoristiti svoje sposobnosti, je namenjena vsem mladim, ukrepi pa bi se morali usmeriti zlasti k tistim z manj možnostmi. Ta vizija temelji na dvojnem pristopu. Prvi pristop je vlaganje v mlade, drugi pristop pa je krepitev vloge mladih, ki skuša spodbuditi razvoj sposobnosti mladih za prenovo družbe in prispevek k vrednotam in ciljem EU. Izboljšati se mora povezava med mladinskimi politikami in politikami na drugih področjih, kot so izobraževanje, zaposlovanje in zdravje. Pri tem naj bi večjo vlogo imele mladinske dejavnosti in mladinsko delo⁸ (Komisija Evropskih skupnosti 2009, 4).

V strategiji EU za mlade je predstavljenih 8 področij, ciljev in ukrepov za njihovo doseganje. To področja so: izobraževanje, zaposlovanje, ustvarjalnost in podjetništvo, zdravje in šport, udeležba, socialna vključenost, prostovoljstvo ter mladi in svet. V nadaljevanju vsako od področij na kratko predstavljamo.

4.1.1 Izobraževanje

Izboljšanje kakovosti in dostopnosti formalnega izobraževanja je v okvirju strategije EU za mlade ena ključnih nalog. Znanje pa se lahko pridobi tudi zunaj šole z mladinskim delom in uporabo novih tehnologij, zato je cilj poleg formalnega podpreti tudi neformalno izobraževanje mladih in tako prispevati k vseživljenjskemu izobraževanju v Evropi z razvojem njegove kakovosti, priznavanjem njegovih učnih izidov ter njegovim boljšim vključevanjem v formalno izobraževanje (Komisija Evropskih skupnosti 2009, 4).

⁸ Mladinsko delo je izobraževanje zunaj šole, ki ga vodi strokovnjak ali prostovoljni mladinski delavec v okviru mladinskih organizacij, občin, mladinskih centrov, cerkva itn. ter ki prispeva k razvoju mladih. Poleg družin in drugih strokovnjakov lahko tudi mladinsko delo prispeva k reševanju brezposelnosti, šolskih neuspehov in socialne izključenosti. Povečuje lahko spretnosti in veščine ter pomaga pri prehodu iz mladosti v odraslost. Čeprav ima mladinsko delo neformalni značaj, ga je treba še naprej profesionalizirati. Mladinsko delo prispeva k vsem področjem ukrepanja in njihovim opredeljenim ciljem (Komisija Evropskih skupnosti 2009, 21).

Z ukrepi na področju zaposlovanja naj bi v EU (Komisija Evropskih skupnosti 2009, 4):

- razvili priložnost za neformalno učenje kot enega izmed ukrepov za reševanje problema zgodnjega opuščanja šolanja;
- popolnoma izkoristili številna orodja za vrednotenje spretnosti in priznavanje kvalifikacij;
- spodbujali mobilnost pri učenju za vse mlade;
- spodbujali sodelovanje med nosilci izobraževalnih in mladinskih politik;
- obravnavali stereotipe o spolih v formalnih in neformalnih izobraževalnih sistemih;
- mladim omogočili dostop do kakovostnega poklicnega svetovanja in usmerjanja;
- razvili participativne strukture v izobraževalnem sistemu ter sodelovanje med šolami, družinami in lokalnimi skupnostmi.

4.1.2 Zaposlovanje

Obdobje prehoda iz izobraževanja v zaposlenost je v državah EU v splošnem postalo dolgo in večplastno. Kot smo pokazali v poglavju 2.3 (Slika 4), je brezposelnost mladih dvakrat tolikšna kot za odrasle, sedanja gospodarska kriza pa je razmere na trgu dela še poslabšala. Brezposelnost mladih je pogosto povezana s pomanjkljivimi in neustreznimi delovnimi izkušnjami, zato je nujno potrebno usmerjanje in svetovanje o poteh za pridobitev ustreznih kvalifikacij že v mladih letih. Cilj tega področja je usklajevanje na podlagi štirih elementov prožne varnosti in tako olajšati prehod iz šole v zaposlitev ali iz neaktivnosti ali brezposelnosti v zaposlitev. Po zaposlitvi je mladim treba omogočiti napredovanje (Komisija Evropskih skupnosti 2009, 5).

Z ukrepi na področju zaposlovanja naj bi v EU (Komisija Evropskih skupnosti 2009, 5):

- zagotovili, da zaposlovanje mladih ostane prednostna naloga;
- spodbujali čezmejne strokovne in poklicne priložnosti za mlade, vključno z zgodnjim seznanjanjem mladih s svetom dela;
- razvili mladinsko delo kot vir podpore za zaposljivost mladih;
- spodbujali sodelovanje med nosilci zaposlovalne in mladinske politike ter vključevanje mladih v zaposlovalno politiko;
- zagotovili učinkovito uporabo sredstev EU za spodbujanje zaposlovanja mladih, zlasti Evropskega socialnega sklada;
- v svojih obnovitvenih načrtih razvili kratkoročne ukrepe za povečanje zaposlenosti mladih in strukturne ukrepe v korist mladih;
- razvili storitve poklicnega svetovanja in usmerjanja;
- zmanjšali ovire za prosti pretok delovne sile po vsej EU;
- spodbudili kakovostne prakse v okviru programov izobraževanja in usposabljanja ter/ali zaposlovanja;

- izboljšali otroško varstvo in s tem prispevali k usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja mlajših odraslih.

4.1.3 Ustvarjalnost in podjetništvo

Mlade je treba spodbuditi k inovativnemu razmišljanju in delovanju, njihovo nadarjenost pa je treba ceniti. Cilj tega ukrepa je nadaljevanje razvijanja zagonskih skladov in spodbujanje ustvarjanja in priznavanje študentskih podjetij, pravočasno omogočanje dostopa do novih tehnologij in okrepljena vloga in položaj nadarjenih mladih. Treba je tudi pritegniti zanimanje za umetnost in znanost ter razširiti dostop do ustvarjalnih orodij, še posebej tistih, ki vključujejo nove tehnologije (Komisija Evropskih skupnosti 2009, 6–7).

4.1.4 Zdravje in šport

Zdravje mnogih mladih ogrožajo stres, slaba prehrana, pomanjkanje telesne aktivnosti, nezaščitena spolnost, uživanje tobaka in alkohola ter zlorabe drog. Zato je eden od ciljev spodbuditi zdravo življenje mladih ter okrepiti pomen športne vzgoje ter spodbuditi športne aktivnosti in sodelovanje med mladinskimi delavci, zdravstvenimi delavci in športnimi organizacijami zaradi preprečevanja in zdravljenja debelosti, poškodb, odvisnosti in zasvojenosti z drogami ter ohranjanja duševnega in spolnega zdravja (Komisija Evropskih skupnosti 2009, 7).

4.1.5 Udeležba

Zagotoviti je treba polno udeležbo mladih v družbi, in sicer s povečanjem udeležbe v javnem življenju lokalnih skupnosti ter v predstavniški demokraciji preko podpore mladinskim organizacijam in z različnimi oblikami »učenja udeležbe«, s spodbujanjem udeležbe neorganizirane mladine ter z zagotavljanjem kakovostnih informacij (Komisija Evropskih skupnosti 2009, 8).

4.1.6 Socialna vključenost

Izključenost mladih iz (aktivnega dela) družbe je povezana z brezposelnostjo, invalidnostjo, odnosom okolice in posameznika do migracij, diskriminacijo, telesnim in duševnim zdravjem itn. Eden pomembnih ciljev Strategije EU za mlade je zmanjšati revščino in socialno izključenost med prikrajšanimi skupinami mladih in prekiniti njun prenos med generacijami. To naj bi dosegli z vključevanjem vseh akterjev, vključenih v življenje mladih, tj. staršev, učiteljev, socialnih delavcev, zdravstvenih delavcev, mladinskih delavcev, mladih samih, policije in pravosodja, delodajalcev in drugih (Komisija Evropskih skupnosti 2009, 9).

4.1.7 Prostovoljstvo

Naslednji cilj Strategije EU za mlade je podpreti prostovoljstvo mladih z razvojem več možnosti za prostovoljno delo mladih, olajšanjem prostovoljstva z odstranitvijo ovir, osveščanjem o pomenu prostovoljstva, priznavanjem prostovoljstva kot pomembne oblike neformalnega izobraževanja in okrepitvijo čezmejne mobilnosti mladih prostovoljcev. Države EU naj bi okrepile priznavanje spretnosti z Europassom in Youthpassom, v večji meri priznavale prispevek mladinskih organizacij ter proučile načine za boljšo zaščito pravic prostovoljcev (Komisija Evropskih skupnosti 2009, 9).

4.1.8 Mladi in svet

Med cilji Strategije EU za mlade je tudi vključevanje mladih v oblikovanje politike na vseh ravneh (lokalni, nacionalni in mednarodni) z uporabo obstoječih mladinskih mrež in orodij (npr. s strukturiranim dialogom). Mladi naj bi bili vključeni tudi v obravnavanje podnebnih sprememb in razvojnih ciljev tisočletja (Komisija Evropskih skupnosti 2009, 10).

4.2 Ukrepi v Sloveniji

Vlada RS je konec januarja 2014 sprejela izvedbeni načrt *Jamstvo za mlade*, ki je namenjen izboljšanju položaja mladih na trgu dela. Jamstvo za mlade prinaša 36 ukrepov za lažji prehod iz izobraževanja v zaposlitev mladim med 15. in 29. letom (MDDSZ 2014).

Osrednji cilji Jamstva za mlade so (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve in enake možnosti 2014, 6):

- okrepitev povezave izobraževalnega sistema in gospodarstva s povečanjem obsega praktičnega dela v času izobraževanja neposredno pri delodajalcih;
- zagotoviti redno napovedovanje kratkoročnih in srednjeročnih perspektivnih poklicev;
- zagotoviti sistem visokokakovostnih pripravništev, ki omogočajo pridobitev delovnih izkušenj;
- reforma študentskega dela po načelu »vsako delo šteje«, tako da bodo vsem upravičencem priznane osnovne socialne in ekonomske pravice ter priznane delovne izkušnje.

Brezposelnim mladim bodo ukrepi na voljo takoj po nastopu brezposelnosti, pri tem pa se bodo organizacije prilagajale potrebam posameznim ciljnim skupinam mladih. Po prijavi v evidenco brezposelnih bo vsem mladim (med 15. in 29. letom) zagotovljeno informiranje in karierno svetovanje pri svetovalcu za mlade, kjer se ustvari zaposlitveni načrt. Če mladim iskalcem zaposlitve po preteku treh mesecev brezposelnosti ne uspe najti dela, so ponovno upravičeni do nadaljnjega kariernega svetovanja, pri katerem se pregledala učinkovitost dogovorjenih aktivnosti in po potrebi določi intenzivnejša podpora pri zaposlovanju v okviru aktivnosti vseživljenjske karierni orientacije. Po preteku štirih mesecev brezposelnosti se

brezposelnim mladim ponudi dodatne ukrepe, kot so npr. spodbuda za delodajalce (subvencije za zaposlitev, sofinanciranje pripravništva v določenih sektorjih). Po preteku dvanajstih mesecev brezposelnosti pa se ponudi najintenzivnejša oblika spodbude, kot so npr. vključitev v javna dela, svetovalnica ipd. (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve in enake možnosti 2014, 7)

Julija 2013 je bil uveden ukrep *oprostitve plačila prispevkov za zaposlitev mladih*. Če delodajalec za nedoločen čas zaposli mlade brezposelne v starosti do 30 let, lahko zanje uveljavlja dvoletno oprostitve prispevkov delodajalca za socialno varnost (sem sodijo prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zdravstveno zavarovanje, zavarovanje za starševsko varstvo in zavarovanje za primer brezposelnosti). Ukrep velja za pogodbe o zaposlitvi, ki so sklenjene za nedoločen čas, v obdobju od 1. 11. 2013 do 31. 12. 2014. Zaposlitev mora neprekinjeno trajati najmanj 24 mesecev (ZRSZ 2013).

V okviru *aktivne politike zaposlovanja* v Sloveniji pa so za mlade pomembni naslednji ukrepi (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve 2011, 13):

- spodbude za zaposlovanje,
- kreiranje delovnih mest,
- hitrejša aktivacija brezposelnih mladih in starejših,
- odprave strukturnih neskladij na trgu dela na področju potrebnih znanj in veščin za zasedanje razpoložljivih delovnih mest.

V okviru ukrepa *spodbude za zaposlovanje* se izvajajo programi subvencioniranja zaposlovanja težje zaposljivih skupin brezposelnih. Ta program se imenuje *Zaposli.me* in je subvencioniran s strani evropskega socialnega sklada. Delodajalec prejme denarno subvencijo, če za vsaj eno leto zaposli osebo, mlajšo od 30 let, starejšo od 50 let, invalide ali dolgotrajno brezposelne.

V sklopu ukrepa *kreiranja delovnih mest* se je odprl tudi program za zaposlovanje mladih brezposelnih, ki se imenuje *Prvi izziv*, namenjen pa je spodbujanju vključevanja mladih v delovno okolje. Delodajalec je upravičen do subvencije, če za 15 mesecev zaposli brezposelno osebo, mlajšo od 30 let, ki je najmanj tri mesece prijavljena med brezposelnimi (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve 2012, 5).

Hitrejša aktivacija brezposelnih oseb je pomembna za preprečevanje prehoda v dolgotrajno brezposelnost, ki pomeni velik problem tako za posameznika kot za celotno družbo. V Sloveniji je povprečen čas brezposelnosti posameznika odločno prevelik, saj znaša 1 leto in 9 mesecev. Aktivacija mladih tudi na ravni EU predstavlja prioriteto, s ciljem preprečitev pojava tako imenovane »izgubljene generacije« (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve 2011, 19)

4.3 Ukrepi v Nemčiji

Za boj proti brezposelnosti mladih se Nemčija močno zanaša na programe in ukrepe *aktivne politike trga dela*. Večina programov iz aktivne politike zaposlovanja je financiranih s strani zvezne vlade, predpisi, kako se te politike izvajajo, pa so zapisani v Socialnem zakonu III. Brezposelni mladi, ki izpolnjujejo merila primernosti, imajo pravico do udeležbe v standardnih programih aktivne politike zaposlovanja, ki so na voljo po Socialnem zakonu III. To so na primer ukrepi za usposabljanje in subvencioniranje plač ter programi ustvarjanja delovnih mest.

Najpomembnejše prilagoditve za izvajanje aktivne politike zaposlovanja so bile sprejete po letu 2000 s ciljem hitrejše aktivacije brezposelnih oseb. Aktivna politika zaposlovanja ponuja tudi pomoč pri iskanju zaposlitve in kratkoročna usposabljanja. Pred integracijo teh ukrepov v Socialni zakon III je bil edini zakon, ki je bil osredotočen izrecno na zmanjšanje brezposelnosti mladih, tako imenovani JUMP. JUMP je bil uveden leta 1999 in je postal ena izmed najpomembnejših zakonskih osnov za aktivno politiko zaposlovanja tako v Nemčiji kot v Evropi, s pomočjo katerega so se borili proti naraščajočemu številu brezposelnih mladih in mladih, ki ne morejo najti pripravništva. Z zagotavljanjem dodatnih finančnih sredstev ter olajšanim dostopom do ukrepov aktivnih politik trga dela skozi manj zaostrena merila primernosti za brezposelne in prikrajšane mlade je bilo predvideno hitrejše vključevanje mladih v aktivne politike zaposlovanja. Prvotno je bil zakon sprejet samo za eno leto, vendar so ga zaradi njegove uspešnosti letno podaljševali (Coliendo, Künn in Schmidl 2011, 6).

V obdobju 2002–2005 so v Nemčiji sprejeli tako imenovano *Hartzovo reformo*, ki je dajala pozitivne rezultate tudi v času svetovne gospodarske krize. Glavne rešitve, ki jih je ta sklop zakonodajnih sprememb prinesel, so (Kosi, Laporšek in Nastav 2012, 13–14):

- vzpostavitev zaposlovalnih agencij, ki so ustanovljene s strani (lokalnih) uradov za delo, z namenom zagotovitve kratkoročnega dela tistim, ki so dolgotrajno brezposelni;
- prestrukturiranje zveznega zavoda za zaposlovanje;
- skrajšanje trajanja prejetja nadomestil z naslova zavarovanja za primer brezposelnosti (ta zagotavlja še od 60 do 67 odstotkov zadnje prejete mesečne neto plače za 12 mesecev);
- zaostritev meril za upravičenost do pomoči v primeru brezposelnosti in povečanje število prejemnikov pomoči o shemi UBII (z nudenjem tako imenovanih »1-evro služb« v javnem in socialno storitvenem sektorju za plačilo od 1 do 2 evra na uro);
- subvencije za ustanavljanje podjetij s strani UBII prejemnikov;
- predstavitev dveh tipov manjših zaposlitev (t. i. malega dela, kjer delavec zasluži do 400 evrov na mesec, in t. i. srednjega dela, kjer delavec zasluži od 401 do 800 evrov na mesec);
- dodatne davčne spodbude za mala dela v zasebnih gospodinjstvih, katerih cilj je zmanjšati delo na črno;
- davčne spodbude za zaposlovanje brezposelnih starejših delavcev;
- ublažitev zakona o varstvu pri delu za mala podjetja (do 10 zaposlenih);

- sklenitev nacionalnega pakta za usposabljanje (leta 2004) med vlado sindikati delodajalcev, ki pomeni ponudbo dodatnih mest za mlade v okviru dualnega usposabljanja.

Med programe, ki se izvajajo v Nemčiji za preprečevanje brezposelnosti mladih, sodijo (Coliendo, Künn in Schmidl 2011, 6):

- iskanje zaposlitve in možnosti zaposlitve oziroma »profiliranje«: takoj, ko posameznik vstopi v brezposelnost, se lahko vključi v program s strokovnim svetovanjem (kako poiskati službo in kako pridobiti nova znanja in veščine), ki ga nudi zavod za zaposlovanje. To je kratkoročni ukrep za izboljšanje zaposljivosti in pripomore k zaposljivosti mladih. Zavod nadzoruje neformalne pogodbe za sistematizacijo in trud pri iskanju kot tudi potrebne ukrepe za zaposlovanje za hitro in uspešno reintegracijo nezaposlenih;
- kratkoročno usposabljanje: mladi se lahko udeležijo celotnega usposabljanja (ki traja osem tednov), kot tudi samo delnega usposabljanja. Ta usposabljanja so usmerjena v izboljšanje zaposljivosti mladih, vključujejo pa svetovanje glede postopka prijave na delovno mesto kot tudi podporo pri pridobivanju posebnih in določenih znanj;
- JUMP subvencija za plače: delodajalec dobi denarno pomoč za redno zaposlitev mlade osebe za najmanj 35 ur ali več na teden ali pa za zaposlitev mlade osebe s krajšim delovnim časom najmanj 15 ur na teden ali več. Delodajalec prejme subvencijo v višini do 60 odstotkov celotne plače, subvencija pa traja največ dve leti. Minimalno trajanje brezposelnosti ni pogoj;
- sheme za ustvarjanje novih delovnih mest: gre za tako imenovana priložnostna dela na področju javnega interesa, na primer gradnjo infrastrukture ali socialno delo. Tukaj je sicer prisotna nizka stopnja nadomestil s strani države. Takšno delo lahko traja največ 12 mesecev, lahko pa se podaljša, če vodi v redno zaposlitev. Lahko se uvedejo ukrepi za vzporedno kvalifikacijo, a se jih lahko tudi ukine, če se ne zdijo smiselni;
- nadaljnji ukrepi usposabljanja: dolgoročni ukrepi usposabljanja za mlade (z ali brez strokovne izobrazbe) mladim zagotavljajo določene poklicne prednosti in veščine. Usposabljanje je omejeno na 25 do 35 ur na teden in naj ne bi trajalo dlje od tretjine rednega poklicnega usposabljanja, kar je približno eno leto, vendar se lahko podaljša, če je to potrebno;
- pripravništvo: tukaj gre za praktično usposabljanje oziroma pripravništvo znotraj podjetja, ki bi naj bilo v pomoč pri iskanju in uspešnem sodelovanju pri poklicnem usposabljanju. Dolžina usposabljanja se lahko razlikuje znotraj posameznih programov. Pri programu JUMP je omejena na eno leto, hkrati pa lahko vključuje opravljanje zaključnih izpitov poklicne srednje šole.

4.4 Ukrepi na Finskem

Splošni ukrepi za reševanje vprašanja mladih na trgu dela na Finskem so bili oblikovani v okviru naslednjih nacionalno medresorskih političnih programov:

- program politike za zaposlovanje, podjetništvo in življenjsko delo;
- program politike za dobrobit otrok, mladine in družine ter
- politika promocije zdravja in dobrega počutja.

Vse te politične veje vključujejo ukrepe, namenjene preprečevanju izključenosti mladih (European Employment Observatory 2010, 2).

Na Finskem obstaja več predpisov, ki urejajo položaj mladih na trgu dela. Nov finski zakon o mladih, ki je začel veljati leta 2010, vsebuje določilo, da mora vsaka občina imeti večsektorski in vsestransko strokovni usklajevalni organ, ki zagotavlja, da so sprejeti usklajevalni ukrepi, ki bi zagotovili mladim varen prehod iz izobraževanja in usposabljanja do zaposlitve ter preprečili socialno izključenost mladih (European Employment Observatory 2010, 3).

Gospodarska kriza je delovala kot katalizator za različne reforme, ki so bile potrebne za odpravljanje ovir za zaposlovanje mladih, spodbujanje prehoda iz splošnega izobraževanja v poklicno izobraževanje in prehoda iz poklicnega izobraževanja na trg dela. Kriza pa ni spodbudila le boljšega sodelovanja med akterji zaposlovanja iz izobraževanja, ampak tudi sodelovanje med centralno in regionalno ravno (European Employment Observatory 2010, 3).

Za mlade od 17. leta starosti naprej je poskrbljeno tudi v okviru aktivne politike zaposlovanja. Pri starosti 17 let lahko mladi sodelujejo pri ukrepih na trgu dela, kot so pridobivanje (prvih) delovnih izkušenj, usposabljanje na trgu dela ali pa se udeležijo rehabilitacije, ki je organizirana s strani organizacij, pristojnih za izvajanje politike zaposlovanja. Iskalci zaposlitve, stari od 18 do 24 let, so upravičeni do podpore na trgu dela, če so se pripravljene aktivirati pri iskanju zaposlitve in pod pogojem, da so zaprosili in se prijavili na poklicno usposabljanje. Mladi iskalci zaposlitve, ki so stari nad 25 let, lahko tudi ob študiju prejemajo nadomestilo za primer brezposelnosti, in sicer za največ dve leti (European Employment Observatory 2010, 6). V skladu s smernicami ministrstva, pristojnega za zaposlovanje in gospodarstvo, iz leta 2010 mora vsaka lokalna agencija za zaposlovanje skupaj z mladim iskalcem zaposlitve narediti skupni individualni načrt, kako priti do zaposlitve. Načrt mora biti sestavljen v dveh tednih od datuma prijave mladega iskalca zaposlitve na agencijo oziroma zavod. Individualni načrt pridobitve zaposlitve vsebuje cilje, storitve in ukrepe, potrebne za zagotovitev zaposlitve ali dostopa do izobraževanja (European Employment Observatory 2010, 7).

Tudi na Finskem lahko podjetje in druge organizacije pridobijo subvencije za zaposlovanje mladih. Subvencije so dodeljene za zaposlitev brezposelnih mladih. Subvencija velja tako za zaposlovalce v zasebnem sektorju kot tudi v javni opravi ali pri državnih organih in lokalnih oblasteh (Nordic Social Statistical Committee 2011, 93).

Delovna praksa in usposabljanje za zaposlovanje sta namenjena vsem mladim osebam, ki prejemajo nadomestilo za brezposelnost, niso dovolj poklicno izobražene in bi si rade pridobile delovne izkušnje. Poklicno usposabljanje je povezano z delovno prakso in je pobuda za ljudi, ki imajo bodisi poklicno izobrazbo oziroma so dopolnili starost 25 let. Namen delovne prakse in poklicnega usposabljanja je lažji dostop na trg dela (Nordic Social Statistical Committee 2011, 93).

5 SKLEP

Mladost je ključen čas v življenju, ko mladi razvijajo svojo osebnostno in ekonomsko neodvisnost ter iščejo svoje mesto v družbi. Mladi so tudi pomemben človeški vir za razvoj ter pomemben vir inovacij in pozitivnih družbenih sprememb. V letu 2012 je bilo v EU brezposelnih 22,8 odstotkov mladih med 15. in 24 letom. Ta stopnja je bila nekoliko nižja na Finskem (19-odstotna) in v Sloveniji (20,6-odstotna), medtem ko je Nemčija uspela doseči eno najnižjih stopenj brezposelnosti mladih v EU (8,1 odstotek). Razlike med stopnjama brezposelnosti mladih (15–24 let) in brezposelnosti starejših (25–74 let) so v EU visoke. V Sloveniji ta razlika znaša 13 odstotnih točk, kar je blizu povprečja držav EU. Tudi Finci imajo podobno visoko razliko med stopnjo brezposelnosti mladih in starejših (12,9 odstotne točke), medtem ko je ta razlika v Nemčiji manjša (3 odstotne točke).

Otežen vstop na trg dela ima lahko za mlade resne posledice, vključno s tveganjem revščine in izključenostjo iz družbe. Medtem ko nekateri mladi po prehodu iz izobraževanja na trg dela sčasoma najdejo stabilno in dostojno plačano delo, veliko mladih ostaja ujetih v začasnih in slabo plačanih delovnih mestih. Delež mladih (15–24 let), zaposlenih za določen čas, je leta 2012 v Sloveniji znašal 72 odstotkov, kar je nad povprečjem EU (42,1 odstotek) in več kot v Nemčiji (53,6 odstotka) in na Finskem (42,0 odstotka). Delež mladih (15–24 let), zaposlenih za krajši delovni čas, je v EU leta 2012 znašal 31,1 odstotek od vseh zaposlenih mladih. Finska (39,2 odstotka) in Slovenija (38,3 odstotka) imata ta delež za dobrih 7 odstotnih točk nad povprečjem držav EU, Nemčija pa ima ta delež mladih za 10 odstotnih točk nižji. Podatki kažejo, da v Sloveniji, Nemčiji in na Finskem mladi z vsaj srednješolsko izobrazbo lažje najdejo zaposlitev kot mladi z nižjo izobrazbo.

Eden od vzrokov za brezposelnost mladih je neuskklajenost med ponudbo dela oziroma veščinami in spretnostmi in povpraševanjem po njih. V Nemčiji in na Finskem se je pri izgradnji (na trgu dela potrebnih) veščin in sposobnosti kot uspešen izkazal program dualnega izobraževanja. Položaj mladih je odvisen tudi od delovanja institucij trga dela in aktivne politike zaposlovanja. Bolj prožno kot so usmerjene zaposlitve, večjo konkurenčnost lahko dosegajo podjetja. Hkrati pa to za seboj potegne manjšo zaposlitveno varnost in večjo negotovost za delavce. Podatki kažejo, da so prožne oblike zaposlovanja najbolj pogoste prav med mladimi. Slovenija je imela v letu 2012 v primerjavi z Nemčijo, Finsko in povprečjem EU najvišji delež mladih med 15. in 24. letom, zaposlenih za krajši delovni čas.

Aktualna gospodarska kriza je razmere na trgu dela za mlade še zaostрила. EU poskuša breme na plečih mladih zmanjšati z različnimi ukrepi, ki naj bi jih države članice EU uvedle v svoje programe za izboljšanje položaja mladih na trgu dela. S tem namenom je EU sprejela Strategijo EU za mlade, ki se osredotoča na 8 področij ukrepanj in ciljev, ki so: izobraževanje, zaposlovanje, ustvarjalnost in podjetništvo, zdravje in šport, udeležba, socialna vključenost, prostovoljstvo ter mladi in svet. Seveda pa je od vsake države odvisno, v kolikšni meri smernice dejansko upošteva in kakšne ukrepe oblikuje in potem tudi izvaja. V vseh treh

državah, Sloveniji, Nemčiji in na Finskem, bo treba (še) več vlagati v kakovostno in praktično izobraževanje in usposabljanje mladih, okrepiti povezanosti med institucijami znanja in podjetji ter zmanjšati opustitev šolanja mladih. Spodbuditi je treba mladinsko podjetništvo in mladim s prilagoditvami sistema izobraževanja, delovne zakonodaje in poslovnega okolja olajšati prehod iz izobraževanja k delu.

LITERATURA

- CHEPS. 2011. *Perspectiva On Higher Education And The Labour Market – Review Of International Policy Developments*. Germany: Center of Higher Education Policy Studies.
[Http://www.utwente.nl/mb/cheps/publications/publications%202011/c11ew158%20final%20version%20themarapport%20onderwijs%20-%20arbeidsmarkt.pdf](http://www.utwente.nl/mb/cheps/publications/publications%202011/c11ew158%20final%20version%20themarapport%20onderwijs%20-%20arbeidsmarkt.pdf) (10. marec 2013).
- Coliendo, Marco, Steffen Künn in Richard Schmidl. 2011. *Fighting Youth Unemployment: The Effects of Active Labor Market Policies*. Germany: University of Potsdam.
- Dolenc, Primož in Suzana Laporšek. 2011. Obdavčitev dela in zaposlitev v državah OECD in v Sloveniji. *Družboslovne razprave XXVII* (67): 59–75.
- European Commission. 2011. *European employment obseratory review – Youth employment measures 2010*. Luksemburg: Publications Office of the European Union.
[Http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CBwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fec.europa.eu%2Fsocial%2FblobServlet%3FdocId%3D6711%26langId%3Den&ei=kHWaUJ7nF7LO4QTW6YH4Bg&usg=AFQjCNHNc8FvISNTn_2CDXbAm-p5Cu7qXg&sig2=lvV3Hao6Ah4a7s-qw6fq8g](http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CBwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fec.europa.eu%2Fsocial%2FblobServlet%3FdocId%3D6711%26langId%3Den&ei=kHWaUJ7nF7LO4QTW6YH4Bg&usg=AFQjCNHNc8FvISNTn_2CDXbAm-p5Cu7qXg&sig2=lvV3Hao6Ah4a7s-qw6fq8g) (17.2.2013).
- European Employment Observatory. 2010. *EEO Review: Employment Mesaures 2010 Finland*. Finland: Eurpean Employment Observatory. [Http://www.eu-employment-observatory.net/resources/reviews/Finland-YMRvw2010.pdf](http://www.eu-employment-observatory.net/resources/reviews/Finland-YMRvw2010.pdf) (23.10.2013).
- European Expert Group on Flexicurity. 2007. *Flexicurity Pathways*. Berlin: European Expert Group on Flexicurity. [Http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCoQFjAA&url=http%3A%2F%2Fec.europa.eu%2Fsocial%2FblobServlet%3FdocId%3D1519%26langId%3Den&ei=yFgLUsgTJYKRtQav7IGwDg&usg=AFQjCNFT7LdIib3QZCH3E4NFXfJTO6Jq4Q&sig2=otbCJQXZieYg331dl_w2aw&bvm=bv.50723672,d.Yms&cad=rja](http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCoQFjAA&url=http%3A%2F%2Fec.europa.eu%2Fsocial%2FblobServlet%3FdocId%3D1519%26langId%3Den&ei=yFgLUsgTJYKRtQav7IGwDg&usg=AFQjCNFT7LdIib3QZCH3E4NFXfJTO6Jq4Q&sig2=otbCJQXZieYg331dl_w2aw&bvm=bv.50723672,d.Yms&cad=rja) (17.8.2013).
- Eurostat. 2013a. *Labour Market*. [Http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/introduction](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/introduction) (17.8.2013).
- Eurostat. 2013b. *National Accounts (including GDP)*. [Http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database) (23.10.2013).
- Evropska komisija. 2010. *Evropa 2020 – Strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast*. Bruselj: Evropska komisija. [Http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_SL_ACT_part1_v1.pdf](http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_SL_ACT_part1_v1.pdf) (30.5.2013).

- Evropska komisija. 2012. *Za zaposlovanje mladih*. Bruselj: Evropska komisija. [Http://www.ursm.gov.si/fileadmin/ursm.gov.si/pageuploads/pdf/Delovna_podrocja_-_Mladinske_organizacija/Sporocilo_Komisije_za_zaposlovanje_mladih.pdf](http://www.ursm.gov.si/fileadmin/ursm.gov.si/pageuploads/pdf/Delovna_podrocja_-_Mladinske_organizacija/Sporocilo_Komisije_za_zaposlovanje_mladih.pdf) (10.1.2013).
- Franca, Valentina. 2011. *Razvojni trendi industrijskih razmerij v EU*. Kranj: ZSDS.
- Friedrich Ebert Stiftung. 2012a. *Youth Unemployment in Germany – Skill Biased Patterns of Labour Market Integration*. Stockholm: Friedrich Ebert Stiftung.
- Friedrich Ebert Stiftung. 2012b. *Youth, Education and Labour Market in the Nordic Countries – Small but Not the Same*. Germany: Friedrich Ebert Stiftung.
- Fuhrmann, Ryan C. 2012. *Okun's Law: Economic growth and unemployment*. [Http://finance.yahoo.com/news/okuns-law-economic-growth-unemployment-203855211.html](http://finance.yahoo.com/news/okuns-law-economic-growth-unemployment-203855211.html) (3.12.2013).
- ILO. 2012. *Global employment trends for youth 2012*. Geneva: International Labour Office. [Http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_180976.pdf](http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_180976.pdf) (11.1.2013).
- Komisija Evropskih skupnosti. 2009. *Strategija EU za mlade – vlaganje v mlade in krepitev njihove vloge in položaja*. Bruselj: Komisija Evropskih skupnosti. [Http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0200:FIN:SL:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0200:FIN:SL:PDF) (15.2.2014).
- Kosi, Tanja, Suzana Laporšek in Bojan Nastav. 2012. *Youth unemployment in Slovenia and the rest of the European union: Situation, causes and cures*. Contribution to the 13th International Conference Organised by the University of Primorska, Faculty of Management, Slovenia and Corvinus University of Budapest, Hungary. Budapest: november 22–24.
- Kosi, Tanja. 2013. *Predavanje 7: Trg dela*. Prosojnice pri predmetu Ekonomska politika 2012/2013. Gradivo, dostopno študentom preko e-učilnice. Koper: Fakulteta za management.
- Merkač Skok, Marjana. 2005. *Osnove managementa zaposlenih*. Koper: Fakulteta za Management.
- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve in enake možnosti. 2014. *Jamstvo za mlade*. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve in enake možnosti. [Http://www.mdds.gov.si/fileadmin/mdds.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/zaposlovanje/Jamstvo_za_mlade.pdf](http://www.mdds.gov.si/fileadmin/mdds.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/zaposlovanje/Jamstvo_za_mlade.pdf) (20.4.2014).

- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. 2011. *Smernice za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2012–2015*. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. [Http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/smernice_apz_2012_2015.pdf](http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/smernice_apz_2012_2015.pdf) (17.12.2013).
- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. 2012. *Načrt za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja za leto 2013 in 2014*. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. [Http://www.mddsz.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/pomembni_dokumenti/](http://www.mddsz.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/pomembni_dokumenti/) (27.5.2013).
- Ministry of Employment and the Economy. 2012. *Working in Finland*. Finland: Ministry of Employment and the Economy. [Http://www.te-palvelut.fi/te/en/pdf/workinginfinland.pdf](http://www.te-palvelut.fi/te/en/pdf/workinginfinland.pdf) (17.4.2013).
- Mladinski svet Slovenije. 2010. *Zaposlovanje mladih*. Ljubljana: Mladinski svet Slovenije. [Http://www.mss.si/datoteke/dokumenti/MSS-130-10-PP_zaposlovanjemladih.pdf](http://www.mss.si/datoteke/dokumenti/MSS-130-10-PP_zaposlovanjemladih.pdf) (11.9.2013).
- Nordic Social Statistical Committee. 2011. *Youth Unemployment in the Nordic Countries – A Study on the Rights of and Measures for Young Jobseekers*. Copenhagen: Nordic Social Statistical Committee. [Http://nososco-eng.nom-nos.dk/filer/publikationer/Youth%20Unemployment.pdf](http://nososco-eng.nom-nos.dk/filer/publikationer/Youth%20Unemployment.pdf) (17.4.2013).
- OECD. 2010. *Learning for Jobs – Reviews of Vocational Education and Training – Germany*. Paris: OECD Publishing. [Http://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/45668296.pdf](http://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/45668296.pdf) (13.9.2013).
- OECD. 2012. *Economic Surveys Germany*. Paris: OECD Publishing. [Http://www.oecd.org/eco/49616833.pdf](http://www.oecd.org/eco/49616833.pdf) (15.2.2014).
- OECD. 2013a. *Education at a Glance 2013*. Paris: OECD Publishing. [Http://www.oecd.org/edu/eag2013%20%28eng%29--FINAL%2020%20June%202013.pdf](http://www.oecd.org/edu/eag2013%20%28eng%29--FINAL%2020%20June%202013.pdf) (17.6.2013).
- OECD. 2013b. *Indicators of Employment Protection*. [Http://www.oecd.org/employment/emp/oecdindicatorsofemploymentprotection.htm](http://www.oecd.org/employment/emp/oecdindicatorsofemploymentprotection.htm) (10.1.2013).
- OECD. 2013c. *Average tax wedge*. OECD. *StatExtracts*. [Http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=AWCOMP#](http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=AWCOMP#) (25.8.2013).
- OECD. 2013d. *Employment Protection Database*. [Http://www.oecd.org/employment/emp/oecdindicatorsofemploymentprotection.htm](http://www.oecd.org/employment/emp/oecdindicatorsofemploymentprotection.htm) (25.8.2013).

- OZS. 2013. *Srednje poklicno, strokovno in višje strokovno izobraževanje*. [Http://www.ozs.si/Za%C4%8Dlane/Izobra%C5%BEevalnicenter/Poklicnoizobra%C5%BEevanje.aspx](http://www.ozs.si/Za%C4%8Dlane/Izobra%C5%BEevalnicenter/Poklicnoizobra%C5%BEevanje.aspx) (16.4.2013).
- SURS. 2009. *Mladi v Sloveniji*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. [Https://www.stat.si/doc/pub/mladi2009-SLO.pdf](https://www.stat.si/doc/pub/mladi2009-SLO.pdf) (26.11.2013).
- SURS. 2012a. *Od pripravnštva do upokojitve*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. [Http://www.stat.si/doc/pub/07-RP-127-1201.pdf](http://www.stat.si/doc/pub/07-RP-127-1201.pdf) (26.11.2013).
- SURS. 2012b. *Mednarodni dan mladih*. Posebna objava. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. [Http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4883](http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4883) (14.1.2013).
- SURS. 2013. *Stopnja aktivnosti. Definicija*. [Https://www.stat.si/vodic_oglej.asp?ID=353&PodrocjeID=5](https://www.stat.si/vodic_oglej.asp?ID=353&PodrocjeID=5) (14.1.2013).
- Študentska organizacija Slovenije. 2008. *Strategija zaposlovanja mladih v družbi znanja – 1. knjiga Analiza stanja*. Ljubljana: Študentska organizacija Slovenije. [Http://www.studentskaorg.si/dokumenti/STRATEGIJAZAPOSLOVANJAMLADIHVDRUBIZNANJAKNJIGA1.pdf](http://www.studentskaorg.si/dokumenti/STRATEGIJAZAPOSLOVANJAMLADIHVDRUBIZNANJAKNJIGA1.pdf) (17.1.2013).
- UMAR. 2012. *Ekonomski izzivi 2012*. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. [Http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/izzivi/2012/EI-2012.pdf](http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/izzivi/2012/EI-2012.pdf) (27.1.2014).
- UMAR. 2013a. *Poročilo o razvoju 2013*. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. [Http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2013/POR_2013s.pdf](http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2013/POR_2013s.pdf) (27.1.2014).
- UMAR. 2013b. *Poročilo o razvoju/Methodološki list – Delne zaposlitve*. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. [Http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2013/IV/ML/4_5-ML-Delne_zaposlitve.pdf](http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2013/IV/ML/4_5-ML-Delne_zaposlitve.pdf) (27.1.2014).
- UMAR. 2013c. *Poročilo o razvoju/Methodološki list – Stopnja brezposelnosti*. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. [Http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2013/IV/ML/4_2-ML-Brezposelnost.pdf](http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2013/IV/ML/4_2-ML-Brezposelnost.pdf) (27.1.2014).
- UMAR. 2013d. *Poročilo o razvoju/Methodološki list – Stopnja delovne aktivnosti*. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

- [Http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2013/IV/ML/4_1-ML-Delovna_aktivnosti.pdf](http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2013/IV/ML/4_1-ML-Delovna_aktivnosti.pdf) (27.1.2014).
- UMAR. 2013e. Poročilo o razvoju/Metodološki list – Začasne zaposlitve. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. [Http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2013/IV/ML/4_4-ML-Zacasne_zaposlitve.pdf](http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2013/IV/ML/4_4-ML-Zacasne_zaposlitve.pdf) (27.1.2014).
- UMAR. 2013f. *Ekonomski izzivi 2013 – Sprememba stanja in reforme trga dela v obdobju krize*. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. [Http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/izzivi/2013/trgdela.pdf](http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/izzivi/2013/trgdela.pdf) (18.12.2013).
- Urad Republike Slovenije za mladino in Mladinski ceh – Nefiks. 2005. *Zaposlovanje – Socialno vključevanje*. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za mladino in Mladinski ceh – Nafiks. [Http://www.ursm.gov.si/fileadmin/ursm.gov.si/pageuploads/pdf/Zbornik_Zaposlovanje_socialno_vkljucvanje.pdf](http://www.ursm.gov.si/fileadmin/ursm.gov.si/pageuploads/pdf/Zbornik_Zaposlovanje_socialno_vkljucvanje.pdf) (25.8.2013).
- Vartiainen, Juhana. 1998. *The Labour Market in Finland: Institutions and Outcomes*. Prime Minister's Office. [Http://users.abo.fi/jvartiai/url.pdf](http://users.abo.fi/jvartiai/url.pdf) (22.6.2013).
- Worker participation EU. 2013a. Collective Bargaining. [Http://www.worker-participation.eu/National-Industrial-Relations/Across-Europe/Collective-Bargaining2](http://www.worker-participation.eu/National-Industrial-Relations/Across-Europe/Collective-Bargaining2) (12.3.2013).
- Worker participation EU. 2013b. Trade Unions. [Http://www.worker-participation.eu/National-Industrial-Relations/Across-Europe/Trade-Unions2](http://www.worker-participation.eu/National-Industrial-Relations/Across-Europe/Trade-Unions2) (12.3.2013).
- Zakon o delovnih razmerjih (ZDR). *Uradni list RS*, št. 21/2013 in 78/13 - popr.
- Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje – ZRSZ 2013. *Oprostitev plačila prispevkov za zaposlitev mladih*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. [Http://www.ess.gov.si/delodajalci/financne_spodbude/ugodnosti_pri_zaposlovanju/oprostitev_placila_prispevkov_mladi](http://www.ess.gov.si/delodajalci/financne_spodbude/ugodnosti_pri_zaposlovanju/oprostitev_placila_prispevkov_mladi) (20.4.2014).
- ZSSS. 2013. *Kolektivne pogodbe – Kolektivno pogajanje*. [Http://www.sindikatzsss.si/index.php?option=com_content&view=article&id=718&Itemid=216](http://www.sindikatzsss.si/index.php?option=com_content&view=article&id=718&Itemid=216) (23.4.2014).